

Uitgangspunten LOP Ermelo Putten

Uitgangspuntennotitie Landschapsontwikkelingsplan

Gemeenten Ermelo en Putten

definitieve versie, juli 2010

colofon

opdrachtgever

Gemeente Ermelo
Postbus 500, 3850 AM Ermelo

Gemeente Putten
Postbus 400, 3880 AK Putten

opdrachtnemer

Nieuwland Advies
Haagsteeg 4
Postbus 522, 6700 AM Wageningen

telefoon: +31.(0)317.467.246
fax: +31.(0)317.467.200
e-mail: advies@nieuwland.nl
www.nieuwlandadvies.nl

adviseurs:

ing. Maarten Scherrenburg
ir. Tony Hengstmengel
ir. René Siemens

vormgeving

NL Landschapsarchitecten, onderdeel van Nieuwland Advies
www.landschapsarchitecten.nl

copyright

9431 EPL © 2010 Nieuwland Advies, Wageningen

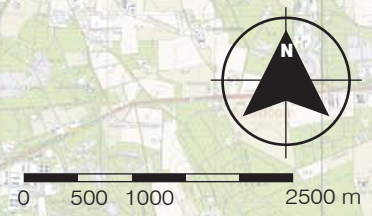
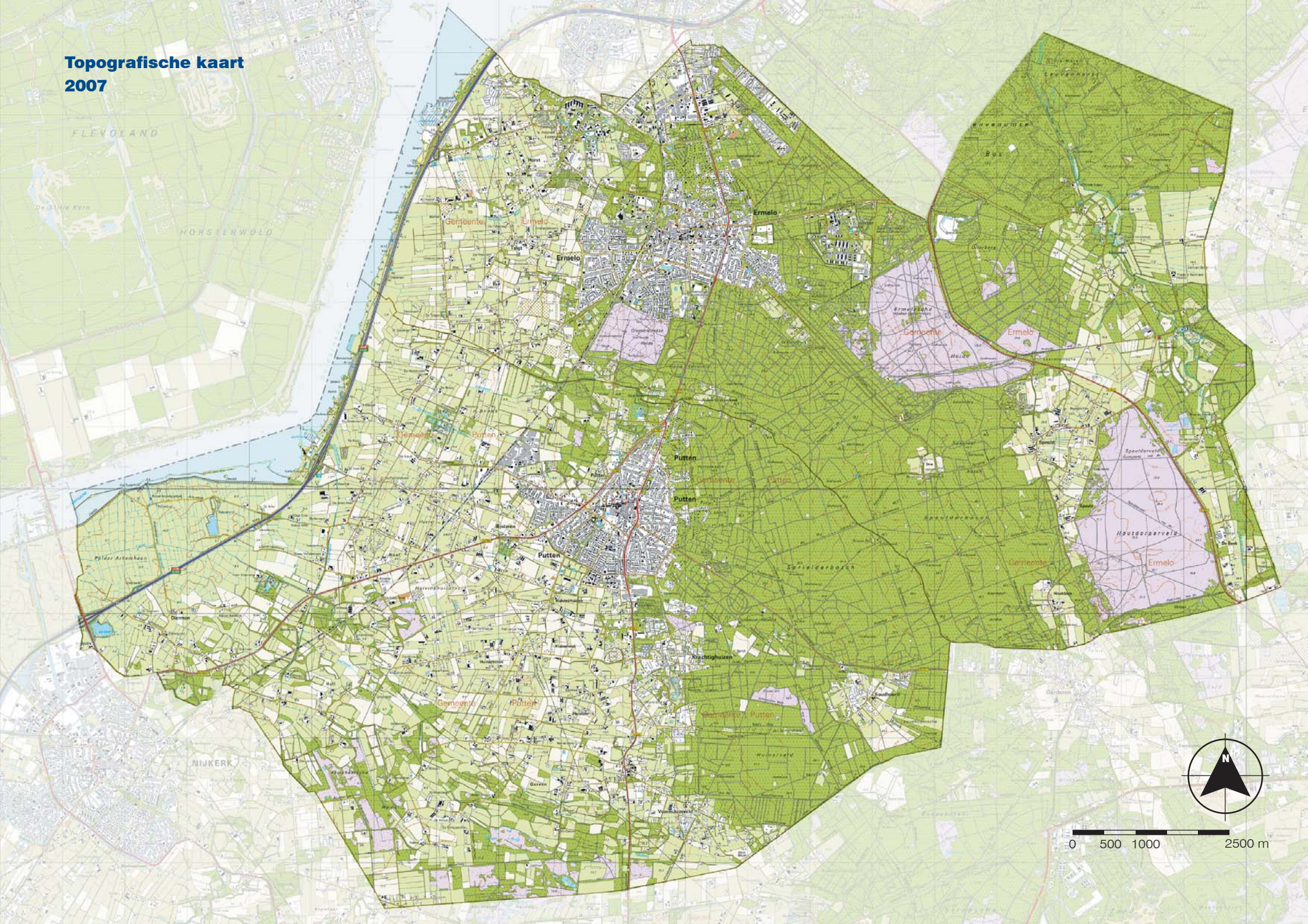
Niets uit deze uitgave mag worden veeleelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur(s).

Deze uitgave is met de grootste zorgvuldigheid opgesteld. Noch de makers, noch de uitgever stellen zich echter aansprakelijk voor eventuele schade als gevolg van eventuele onjuistheden en/of onvolkomenheden in deze uitgave.

INHOUD

hoofdstuk 1: Inleiding	05	hoofdstuk 4: Beleid en ontwikkelingen	37
1.1 Aanleidingen, doelen en status	05	4.1 Rijks- en Provinciaal beleid	37
1.2 Werkwijze en proces	07	4.2 Beleid gemeente Ermelo	47
1.3 Leeswijzer	07	4.3 Beleid gemeente Putten	53
hoofdstuk 2: De opbouw van het landschap	09	4.4 Ontwikkelingen en trends	55
2.1 De ondergrond	09	4.5 Ruimtelijke gevolgen van beleid en ontwikkelingen	55
2.2 Waterhuishouding en grondgebruik	11	hoofdstuk 5: Probleemstelling en opgaven	57
2.3 Ontginningsgeschiedenis	15	5.1 Probleemstelling	57
2.4 Landschapstypen	19	5.2 De opgave voor het LOP	58
2.5 Natuur	25	bijlagen	61
2.6 Recreatie en toerisme	28	a. Verklarende woordenlijst	61
hoofdstuk 3: Het kwaliteitsbeeld	29	b. Literatuur en bronnen	65
3.1 Waardevolle ruimtelijke eenheden	32		
3.2 Specifieke landschappelijke kwaliteiten en identiteitsdragers	34		

**Topografische kaart
2007**

INLEIDING

In deze notitie worden de uitgangspunten voor de opstelling van het landschapsontwikkelingsplan (LOP) Ermelo Putten weergegeven. Deze uitgangspuntennotitie vormt voor alle betrokkenen een gezamenlijk vertrekpunt voor de visie op de landschapsontwikkeling van het plangebied. Het plangebied bestaat uit het buitengebied van de gemeenten Ermelo en Putten, de kleine kernen en de randen van de kernen Ermelo en Putten.

1.1 Aanleidingen, doelen en status

Het buitengebied van Ermelo en Putten heeft bijzondere landschappelijke, cultuurhistorische en natuurlijke kwaliteiten. Deze kwaliteiten staan onder druk door de dynamiek in het buitengebied ten gevolge van verschillende processen en concrete ontwikkelingen die hun weerslag hebben op het landschap.

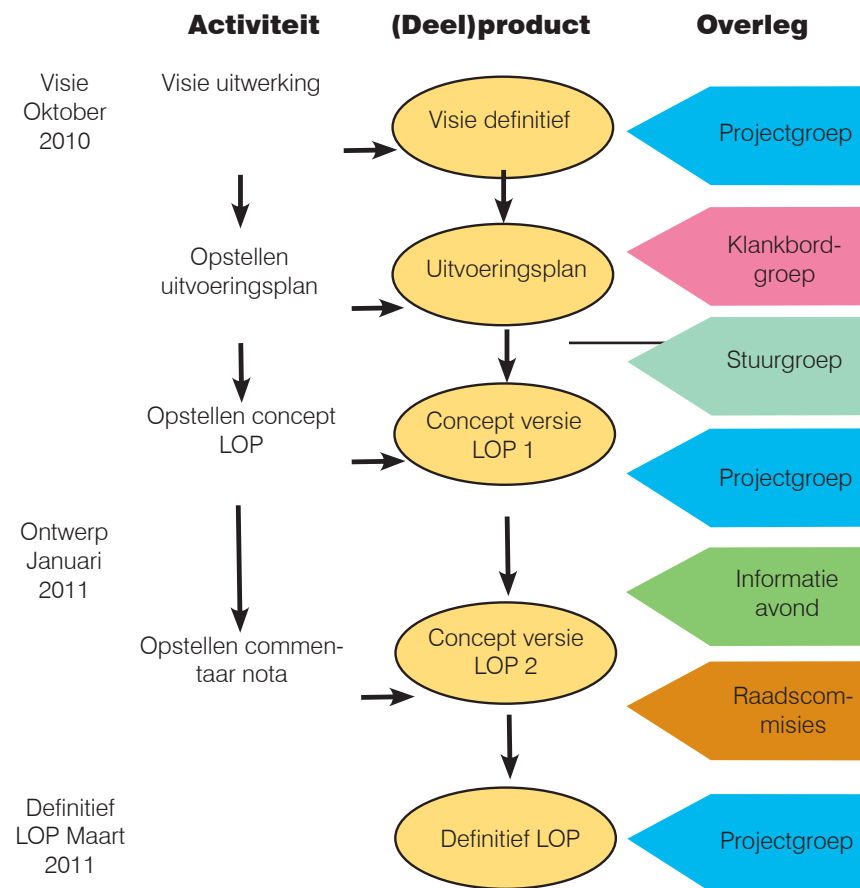
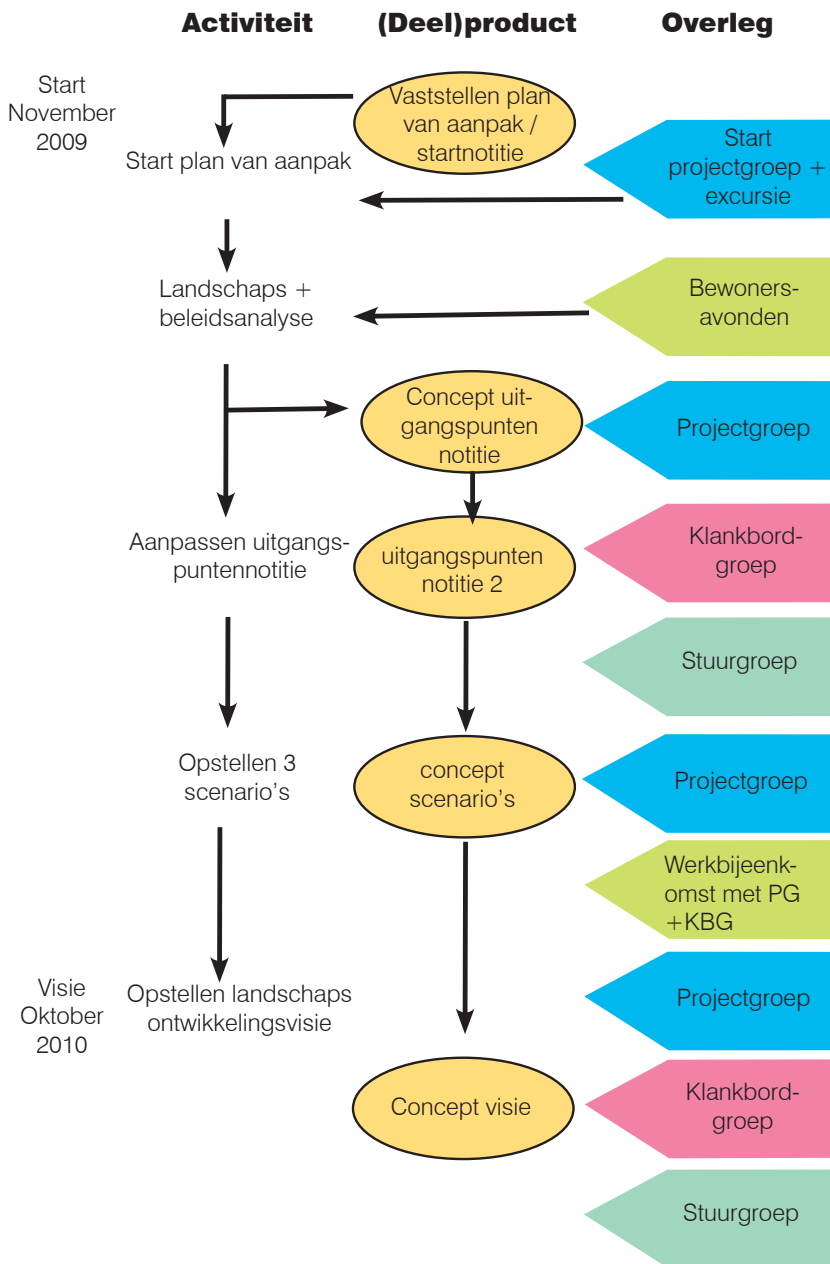
De gemeenten willen ruimte bieden aan ontwikkelingen en initiatieven in het buitengebied, maar willen ook werken aan de kwaliteitsverbetering van het buitengebied. Dit gebeurt onder meer door realisatie van projecten uit de gemeentelijke Landschapsbeleidsplannen (LBP's). Het ontbreekt in de LBP's echter aan heldere, integrale landschapsvisies en meetbare maatregelen, waardoor beide gemeenten de behoefte hebben gekregen om de plannen te actualiseren. De gemeente Ermelo wil het LOP gebruiken als opmaat voor de nieuwe structuurvisie Ermelo.

Doelen

Het doel van de opstelling van het LOP is om in overleg met alle betrokkenen - bestuurders, beleidsmakers, bewoners en organisaties - tot een uitvoeringsgericht plan te komen voor behoud en verbetering van de kwaliteit van het landschap. Het plan zal bestaan uit een integrale visie op het plangebied en een uitvoeringsprogramma. Met het plan worden de effecten van het beleid op de ruimtelijke kwaliteit van het landschap toetsbaar. Andere doelen, zoals verwoord in de Startnotitie LOP Ermelo Putten zijn onder meer:

- Het actualiseren van de landschapsbeleidsplannen,
- Aandacht voor de ontwikkeling van het landschap,
- Aandacht voor de relatie stad – platteland,
- Benutten van mogelijkheden voor projecten en kansen voor subsidies,
- Benutten van kansen door samenwerking tussen beide gemeenten,
- Het plan benutten als onderlegger voor structuurvisies.

Stroomschema LOP Ermelo-Putten

Status van het LOP Ermelo Putten

Het LOP zal worden vastgesteld door beide gemeenteraden, maar zal geen juridische status hebben, in tegenstelling tot bijvoorbeeld de bestemmingsplannen voor het buitengebied.

Het LOP wordt gebruikt als input voor beleidsplannen, zoals structuurvisies. Ook kan het plan gebruikt worden als kader voor de afstemming van verschillende functies en als toetsingskader voor ruimtelijke ingrepen.

1.2 Werkwijze en proces

Als overeenstemming is bereikt over de uitgangspunten – in de projectgroep, klankbordgroep en stuurgroep - wordt gestart met de visievorming in een werkbijeenkomst met de leden van de projectgroep en de klankbordgroep. In deze bijeenkomst worden scenario's voor de ontwikkeling van het landschap gemaakt. Aan de hand van deze scenario's en de discussies daarover wordt een concept-landschapsontwikkelingsvisie opgesteld en wordt de visie op deelgebiedniveau uitgewerkt. Ten slotte wordt een uitvoeringsplan opgesteld met onder meer een realisatiestrategie en een uitvoeringsprogramma (projecten).

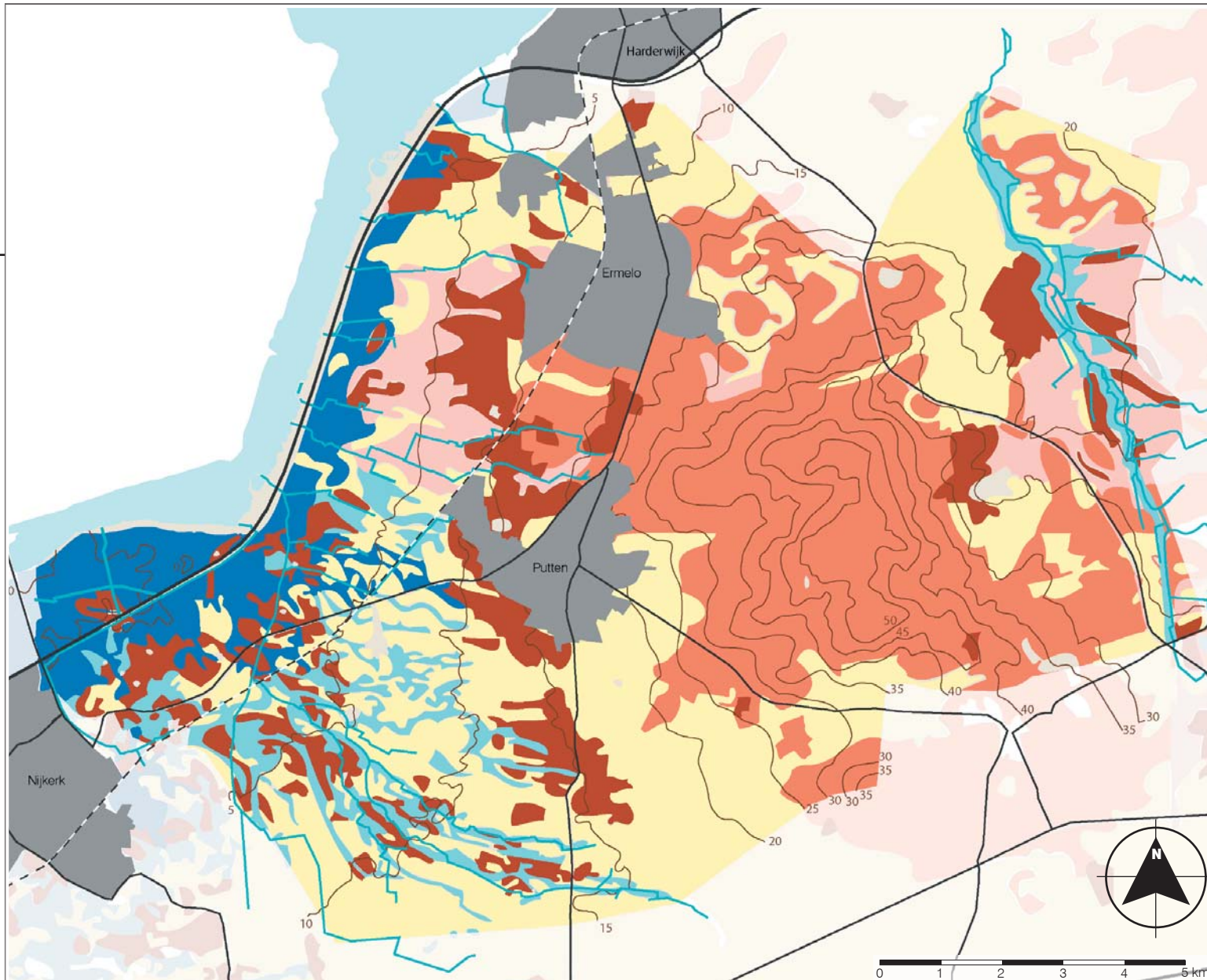
1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 komen de ontstaansgeschiedenis en opbouw van het landschap aan bod. De huidige ruimtelijke kwaliteiten en identiteit van het plangebied worden – inclusief kansen en knelpunten - gevisualiseerd en beschreven in een integraal kwaliteitsbeeld (hoofdstuk 3).

In hoofdstuk 4 'Beleid en ontwikkelingen' worden de ruimtelijke gevolgen van ontwikkelingen en het bestaande beleid, dat door de gemeenten en andere overheden is vastgesteld, weergegeven. In het laatste hoofdstuk worden aan de hand van de analyses uit de eerste hoofdstukken de probleemstelling en opgaven voor het landschap verwoord. Dit is de conclusie van deze uitgangspuntennotitie en het vertrekpunt van de visievorming.

Belangrijke bronnen bij de opstelling van deze notitie zijn o.a. de landschapsbeleidsplannen van beide gemeenten, de discussies tijdens het veldbezoek van de projectgroep van 26 november 2009 en de bewonersavonden van 26 en 27 januari 2010.

Bodem en reliëf

Legenda

- Polders; zeelei
- Flanken stuwwal; lemig zand
- Stuwwal; grof zand
- Enkeerdgronden; moerige zandgrond met humusrijke bovenlaag
- Zandruggen en landduinen; leemarm zand
- Beekdalen; lemig zand
- Hoogtelijnen
- Bekenstelsel

DE OPBOUW VAN HET LANDSCHAP

Het plangebied wordt gekenmerkt door een oost-west georiënteerde landschappelijke overgang die bepaald wordt door het hoogteverloop vanaf het Veluwemassief naar de randmeren. De belangrijkste landschapsvormende processen die het huidige landschap bepaald hebben speelden zich af tijdens de voorlaatste ijstijd, het Saalien (240.000-130.000 jaar geleden). Daarna is het landschap doordat de mens het in gebruik heeft genomen verder gevormd.

2.1 De ondergrond

Op hoofdlijnen zijn er vier bodemkundige zones te onderscheiden. Van oost naar west zijn dit het Veluwemassief met de vallei van de Staverdense beek / Leuvenumse beek en de stuwwal met glooiingen, de flank van het Veluwemassief (dekzandgebied) en de randmerenzone (zeekleigebied) (zie ook de kaart *Bodem en reliëf op bladzijde 8*).

Het Veluwemassief

Door opstuwing van het landijs uit de voorlaatste ijstijd hebben zich de stuwwallen gevormd tot wel 55 meter hoog. De stuwwallen in het gebied maken deel uit van het centraal Veluwemassief. Dit gebied bestaat voor het grootste deel uit opgestuwd dekzand met enkele lichte glooiingen. De droge en voedselarme gronden zijn vrijwel geheel bebost.

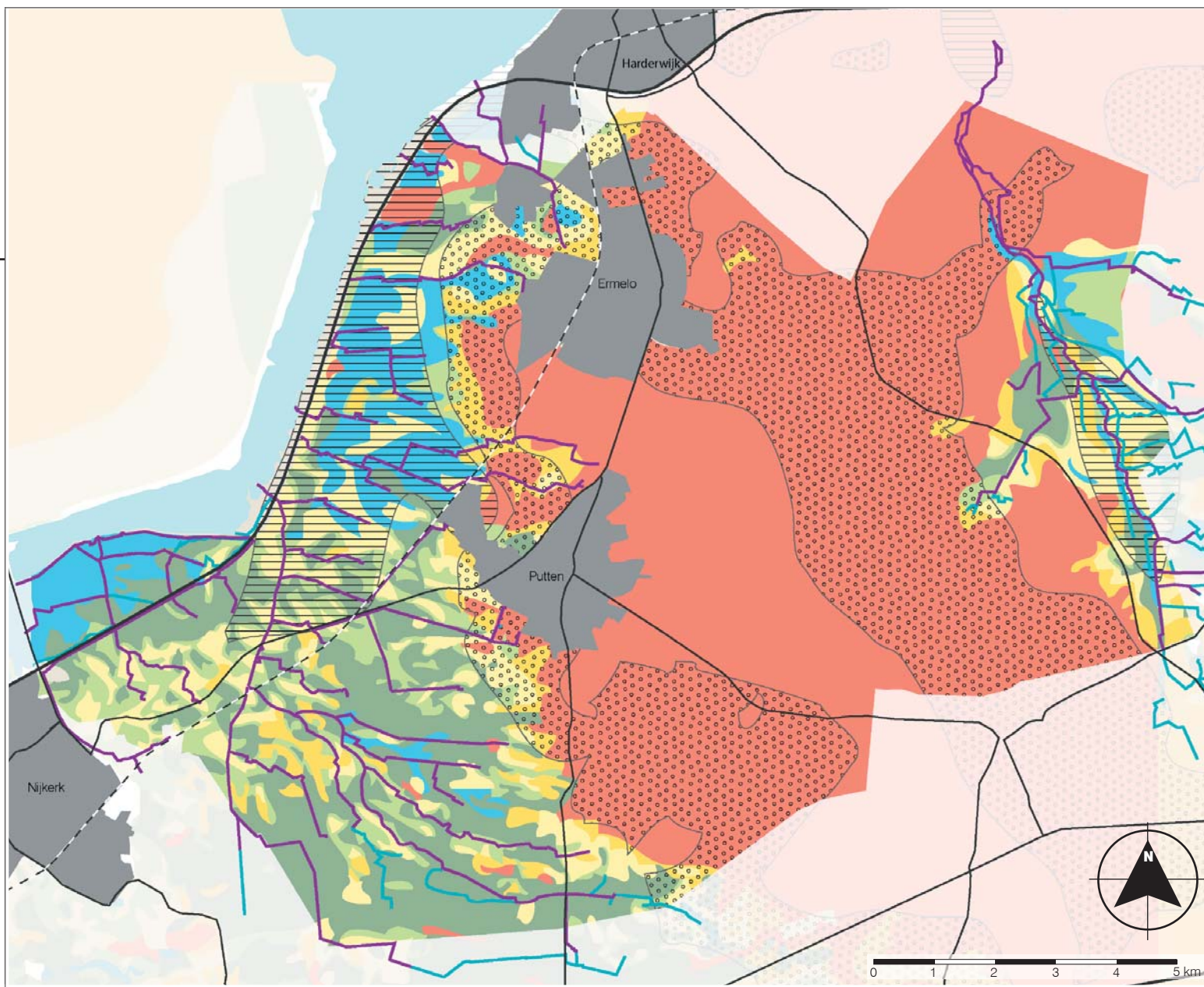
Het Leuvenumse bos, ten noordoosten van Ermelo, wordt gekenmerkt door het sterke microreliëf met op korte afstand

hoogteverschillen tot 10 meter, ontstaan door zandverstuivingen en later bebost. Ook bijzonder is het sterke reliëf van De Duinen bij Houtdorp. Op de stuwwal bij Putten bevindt zich een tongbekken waar keileem aan de oppervlakte komt. Hierin ligt de agrarische enclave Koudhoorn. Ook bij Drie ligt een agrarische zone waar keileem aan de oppervlakte komt.

Het beekdal van de Staverdense beek / Leuvenumse beek

De Staverdense beek / Leuvenumse beek ontspringt op de hoge flanken van het Veluwemassief en mondt uit in het Veluwemeer nabij Hierden. Het beekdal loopt dwars door het Veluwemassief en doorsnijdt de stuwwal ten oosten van Ermelo. Smeltwaterafzettingen tussen de twee stuwwallen hebben de loop van de beek gevormd. De zeer slecht doorlatende keileemlagen liggen ondiep en vormen nu de basis van de beek. Bodemkundig is dit beekdal zeer waardevol door de het mozaïek van verschillende zeldzame bodemtypes.

Watersysteem

Legenda

- GWT II = $H < 40$ L 50-80
- GWT V = $H < 40$ L > 120
- GWT Vb = H 25-50 L > 120
- GWT VI = H 40-80 L > 120
- GWT VII = H 80-140 L > 120
- GWT VIII = $H > 140$ L > 160
- Kwelzone
- Infiltratiezone
- Huidig bekenstelsel
- Historisch bekenstelsel

De flank van het Veluwemassief

Op de flank van het Veluwemassief naar de randmeren zijn de belangrijkste woonkernen Ermelo en Putten ontstaan. De boszone gaat hier geleidelijk over in een afwisselend landbouwlandschap met oude en jonge ontginningen. De overgang van hoog naar laag zorgt voor een grote verscheidenheid aan landschapstypen en terreintypen. De hoge gronden zijn veelal droog en voedselarm. Plaatselijk treedt kwel uit op plaatsen waar ondoordringbare leemlagen aan de bovengrond komen. Hier ontspringen beken en sprengen die gevoed worden door uittredend (kwel) water van het Veluwemassief.

Rond de kleinere buurtschappen zoals Halvinkhuizen en Telgt liggen oude bouwlanden (enken) die opvallen door hun 'bolle' ligging.

De randmerenzone

De randmerenzone met het Arkemheen / Putterpolder is het laagst gelegen deel van het plangebied. Dit open zeekleigebied stond vroeger onder invloed van de Zuiderzee en ligt ongeveer op NAP. De vruchtbare bodem is ontstaan door kleiafzettingen van de Zuiderzee. In de polder Arkemheen is op de oorspronkelijke veenlaag een dik pakket klei afgezet. In de randmerenzone is een kleidek op een laag fijn zand afgezet. Het gebied heeft hoge grondwaterstanden en er vindt uittreding van kwelwater plaats. Op enkele herkenbare dekzandruggen in het gebied zijn buurtschappen gevestigd zoals Horst en Telgt.

2.2 Waterhuishouding en grondgebruik

De grondwaterstanden hangen nauw samen met het reliëf en de bodemkundige eigenschappen van het gebied. Daarbij spelen menselijke ingrepen een grote rol bij de waterhuishouding (zie ook de kaart Watersysteem op pagina 10).

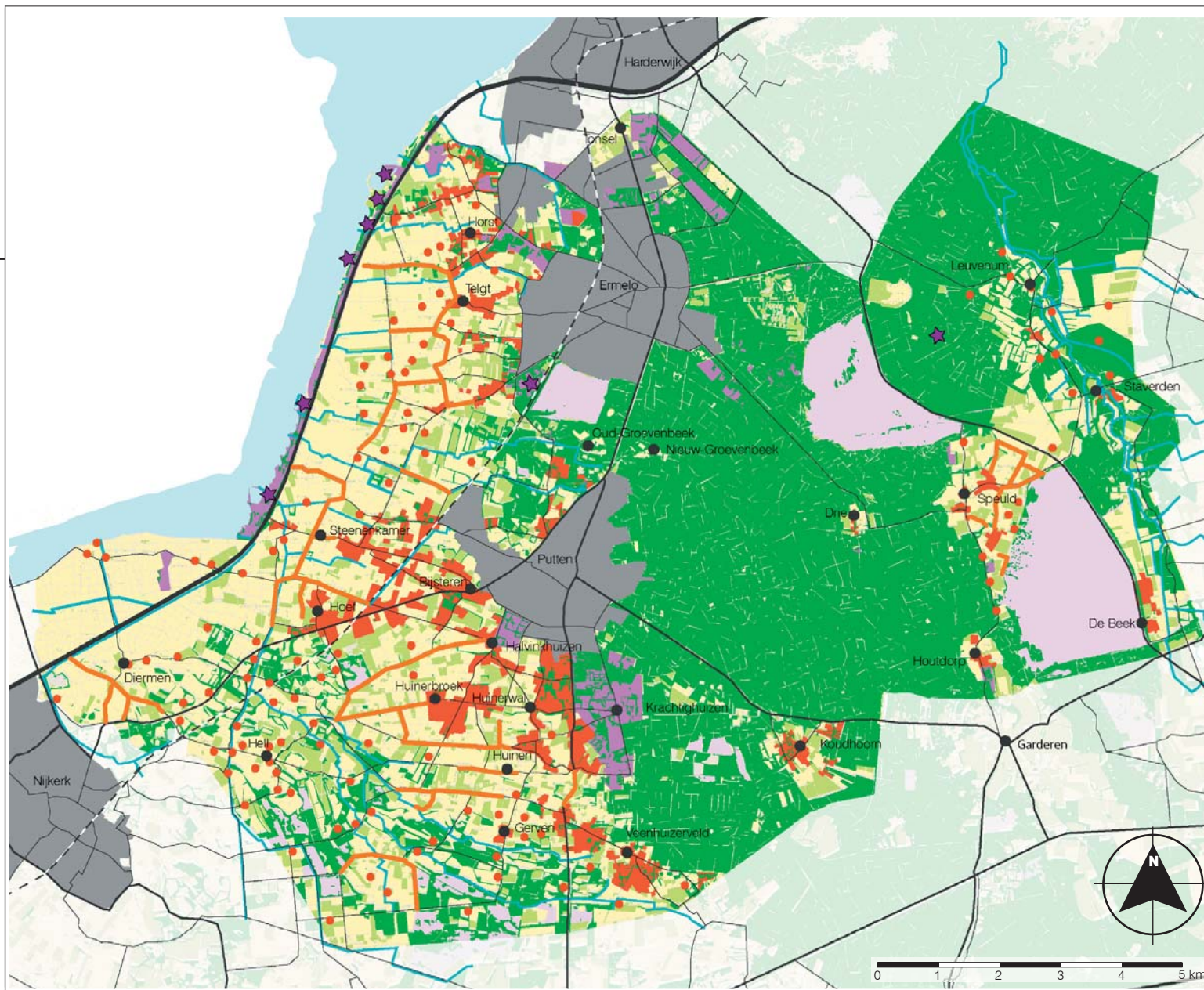
Het Veluwemassief

Het plateau van het Veluwemassief fungeert, door de goed doorlatende grove zandbodem, als infiltratiegebied van regenwater. Het gebied kent een lage grondwaterstand (op de kaart op pagina 12 uitgedrukt in 'grondwatertrappen' (GWT I t/m GWT VIII)).

Het plateau bestond hoofdzakelijk uit stuifzanden en heide, maar het gebied is in de tweede helft van de 19^e eeuw ontgonnen en er is op grote schaal naaldbos aangeplant voor houtproductie en voor de mijnindustrie in Limburg. Nu resten nog enkele kleinere stuifzandrelicten in het Leuvenumse bos. Overgebleven heideterreinen zijn onder meer de Ermelosche Heide en het Houtdorper- en Speulderveld.

Een deel van het Veluwemassief is in landbouwkundig gebruik, zoals de grote landbouwenclave Speuld en de kleinere enclaves Koudhoorn, Houtdorp en Drie. Rond de oude buurtschappen Leuvenum en Speuld liggen nog gave enken in een afwisselend landschap met houtwallen en geriefbosjes. Ook kasteel Staverden is hier gelegen in het beekdal van de Staverdense beek. Aan de

Verstedelijking en grondgebruik

Legenda

Bebauwing	
	Geconcentreerde bebouwing
	Lintbebouwing
	Vrijstaande bebouwing
Recreatie	
	Recreatie
	Concentratieplekken recreatie
Landbouw	
	Weidebouw
	Akkerbouw
Natuur	
	Opgaande begroeiing
	Heide
	Bekenstelsel

westrand van het Veluwemassief bij Ermelo ligt het Speulderbos. Dit oude malebos, dat in de middeleeuwen werd beheerd door een maatschap, heeft veel kromgroeïende bomen (de rechte bomen zijn t.b.v. de houtproductie gekapt) en een rijke inheemse bosflora en -fauna. Een aantal bos- en natuurterreinen, zoals bij de Generaal Spoorkeizerne, de Ermelosche Heide en Sparrendaal is in militair gebruik.

Beken op het Veluwemassief

Het beekdal van de Staverdense beek / Leuvenumse beek dat door een ondoordringbare keileemlaag dwars door de stuwwallen meandert, vormt als geheel een moerassig gebied. Het water uit de beek is van hoge kwaliteit, maar heeft nog te hoge gehalten fosfaat en stikstof.

De Groevenbeek was een sprengbeek die ontspringt op landgoed Oud Groevenbeek, maar door grondwateronttrekkingen en aanleg van de Flevopolders staat deze beek nu droog. Oorspronkelijk mondde de Groevenbeek uit in het Nulder nauw.

De flank van het Veluwemassief

Op de flank van het Veluwemassief ontspringen ook vele beken en sprengen die gevoed worden door kwelwater uit de stuwwallen. De Schuitenbeek en de Veldbeek zijn behoorlijk gereguleerde laaglandbeken. De monding van de Schuitenbeek is in 2004 verlegd richting Nijkerkersluis. De Veldbeek wordt gevoed door opkwellend diep grondwater vanuit het Veluwemassief. De beek loopt door een afwisselend stroomgebied tussen het Veluwemassief en de randmerenkust. De Volenbeek is een typische sprengbeek met een matige watervoerendheid, wat wordt veroorzaakt door het grote verval en de zandige ondergrond.

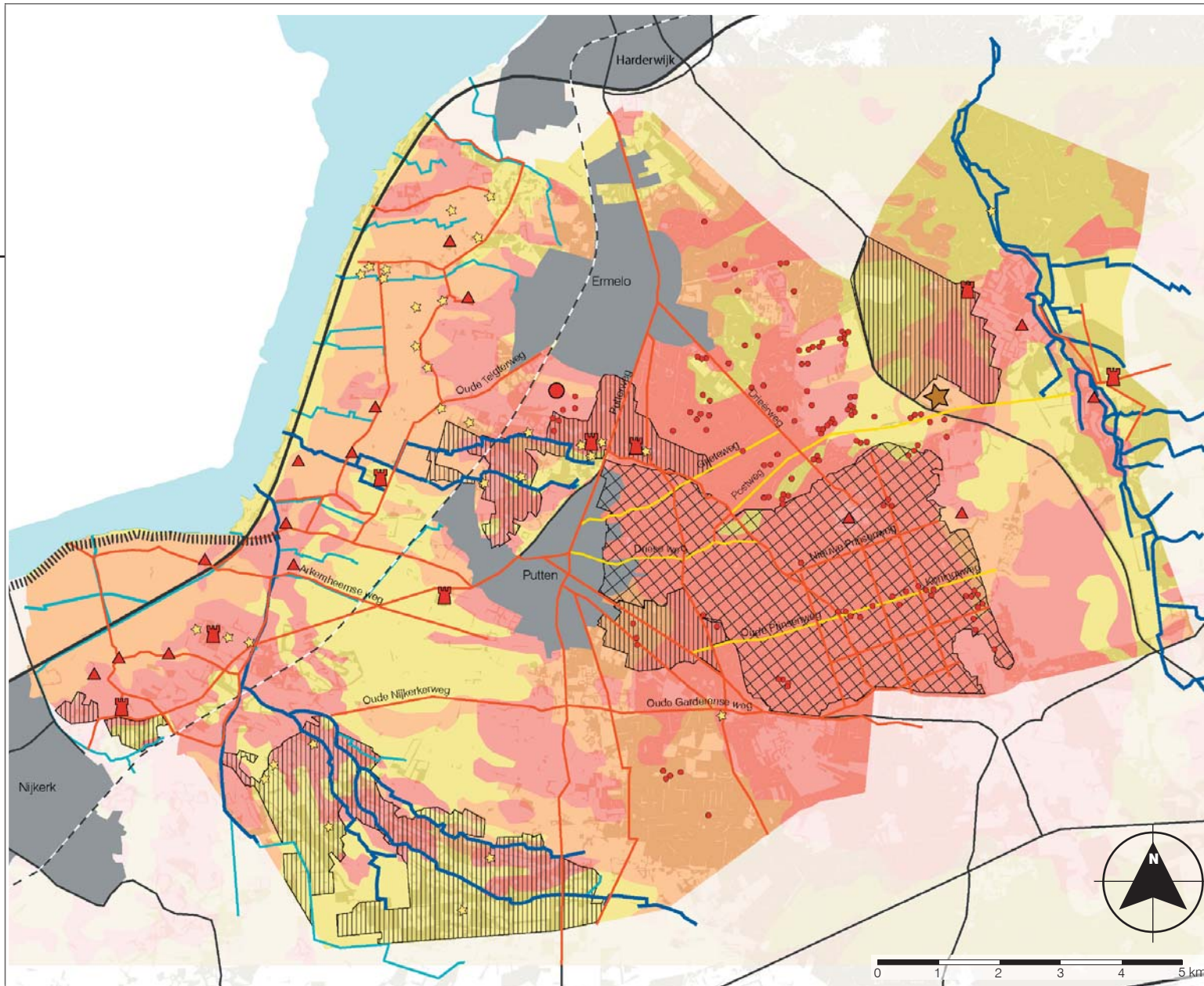
In de overgangszone liggen oude karakteristieke landgoederen zoals Landgoed Oud-Groevenbeek, Landgoed Volenbeek en oude instellingsterreinen zoals Meerkanten en 's Heerenloo.

Het grootste deel van de heideterreinen is vanaf 1800 ontgonnen en bebost of in gebruik genomen als akker dan wel grasland. Een aantal heideterreinen zijn gespaard gebleven zoals de Groevenbeekse Heide en de verspreid liggende heideterreintjes op de landgoederen bij Gerven en Hell. Het gebied ten westen van de lijn Ermelo-Putten is nu grotendeels in agrarisch gebruik (graslanden en akkers). Het grondwaterpeil verschilt hier van relatief oppervlakkig tot zeer diep.

De randmerenzone

De randmerenzone met het Arkemheen / Putterpolder is het natste deel van het plangebied en heeft hoge grondwaterstanden. De hoeveelheid kwel die aan de oppervlakte komt is laag (<0,1 mm/dag), dat komt door de dikke waterscheidende laag en het ontbreken van het tweede watervoerende pakket. Op plaatsen waar de afdekkende laag ontbreekt, of waar een tweede watervoerend pakket aanwezig is, is de kweldruk hoger, tot maximaal 0,5 mm/dag. Verschillende beken monden hier uit in de randmeren. Het gebied is vooral in agrarisch gebruik vanwege de vruchtbare gronden. Het Arkemheen is in extensief agrarisch gebruik, in de vorm van hooiland of weide en heeft een belangrijke functie voor de natuur, met name weidevogels. De strook ten westen van de A28 heeft een recreatieve functie met jachthavens, de stranden Horst en Nulde, toeristisch kamperen en een evenemententerrein.

Cultuurhistorie

Legenda

- Kasteel/ historische buitenplaats
 - Historisch landgoed
 - Malebossen
 - Historische bewoningsplaats
 - Voormalig Romeins marskamp
 - Archeologisch monument
 - Urnenveld
 - Grafheuvel
 - Post- of koningsweg
 - Historisch wegtracé
 - Historische beken en sprengen
 - Historische zeedijk
- Archeologische waarden (bron: IKAW)*
- Hoge trefkans
 - Middelhoge trefkans
 - Lage trefkans

2.3 Ontginningsgeschiedenis

Het plangebied is een van de archeologisch rijkste gebieden van Nederland. Belangrijke elementen zijn de vele prehistorische grafheuvels, de urnenvelden op de Groevenbeekse- en Ermelosche heide en het Romeins Marskamp op de Ermelosche Heide en landgoed Leuvenum. De grafheuvels en het urnenveld getuigen van vroege bewoning van het plangebied door jager-verzamelaars.

De omgeving van Putten was ook al zeer vroeg bewoond. Dit blijkt uit sporen uit de prehistorie bij Halvinkhuizen en de vele grafheuvels en archeologische vindplaatsen op het Veluwemassief (zie ook de kaart *Cultuurhistorie op bladzijde 14*).

Bewoning vanaf de vroege Middeleeuwen

Op de hogere delen in het landschap zoals de stuwwallen en de dekzandruggen vond de eerste bewoning plaats. Deze gebieden waren droog en boden bescherming tegen uitbraken van de Zuiderzee (of het Meer Flevo). Het Spiek, de dekzandrug bij Horst (Buitenbrinkweg) is een goed voorbeeld van een vroege bewoningsplaats op de hoge delen in het landschap.

Vanaf de vroege Middeleeuwen zijn grote stukken bos gekapt om plaats te maken voor nederzettingen. Op de heideterreinen en in de bossen hield men varkens en schapen. Akkerbouw vond slechts kleinschalig plaats op de droge onvruchtbare bodem. Ontgonnen gronden vlak bij de bewoningsplaatsen werden geschikt gemaakt voor akkerbouw door organisch materiaal zoals heideplaggen aan te voeren. Op deze wijze ontstonden grote aaneengesloten bouwlandcomplexen; de enken.

Op de oost-west georiënteerde dekzandruggen in het gebied Gerven-Hell-Diermen zijn in die periode meer individuele ontginningen ontstaan. Deze worden gekenmerkt door verspreid langs de bochtige wegen liggende hoeven met akkertjes (ook

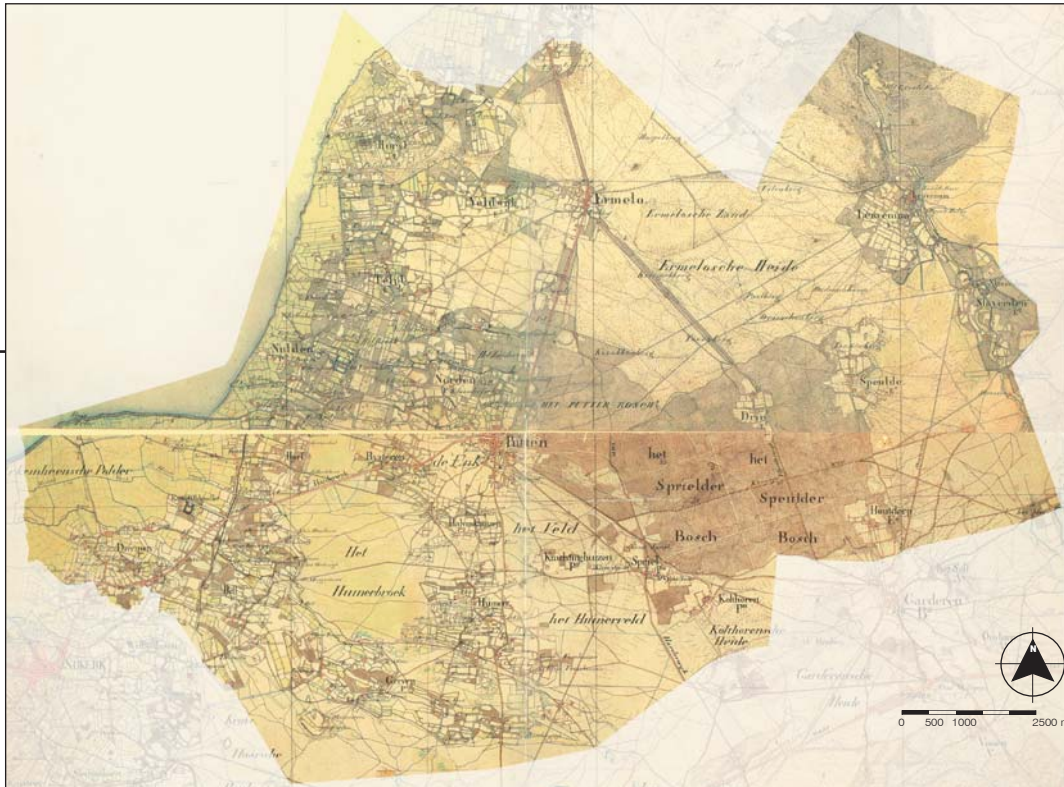
wel huiskampen) en hooilanden, heideveldjes en bosjes. Vanaf de hoge, droge dekzandruggen zijn tevens de tussengelegen natte gebieden ontgonnen zoals bij Horst, ten westen van Telgt en bij Landgoed Vanenburg (Het Broek). Bij Telgt grenzen bovengenoemde ontginningsstypen aan elkaar, waardoor een bijzonder verkavelingspatroon is ontstaan dat nog redelijk goed herkenbaar is.

Ook rond kastelen en landgoederen vond al vroeg bewoning plaats zoals bij Staverden en Leuvenum. De landheren verpachtten de omliggende gronden aan boeren die zich rond het kasteel konden vestigen.

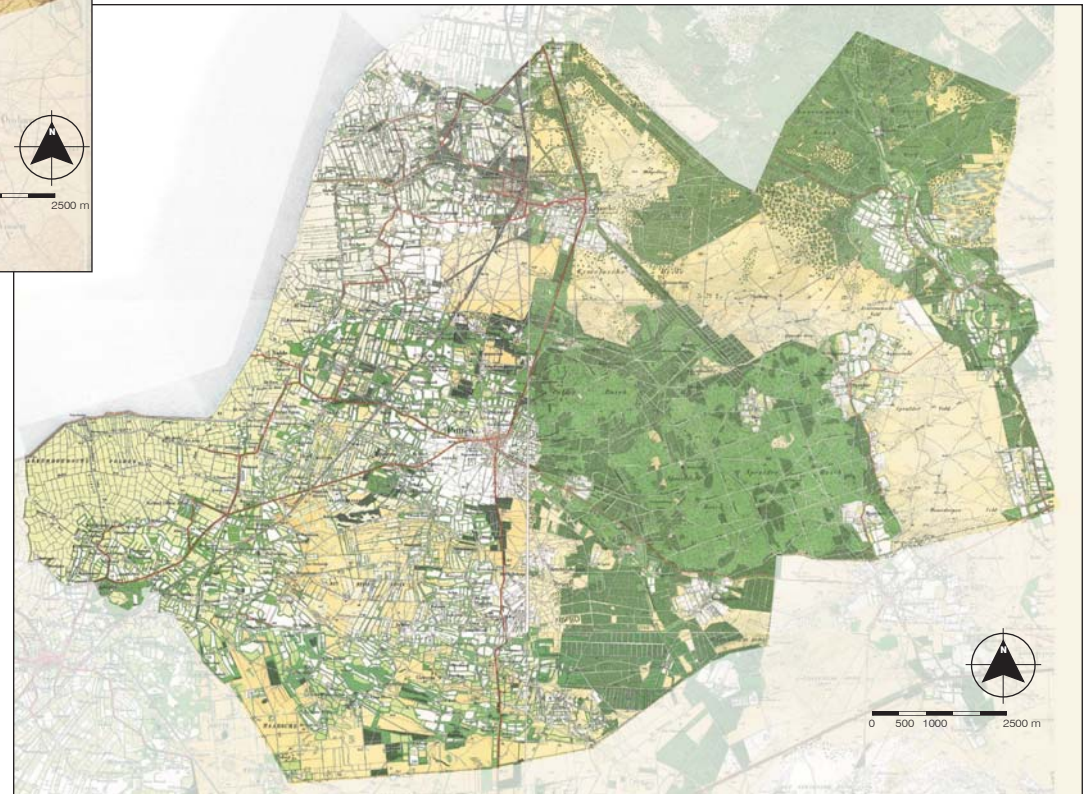
Het Speulderbos werd net als vele woeste gronden en bossen beheerd door een maalschap. Maalschappen waren vanaf de 13^e eeuw de belangrijkste beheerders van bossen en woeste gronden en ze regelden het gemeenschappelijke gebruik ervan. De maalschappen beslisten welke bomen gekapt mochten worden en geschikt waren voor planken. Dit heeft zoals eerder genoemd geresulteerd in een boslandschap met veel kromgroeiende oude bomen. Ook de woeste gronden in de flankzone van het Veluwemassief werden beheerd door maalschappen, zoals het Appelse Maalschap.

Op de stuwwal, middenin het Speulder- en Sprielderbos ligt het buurtschap Drie. Het is gesticht rond de 8^e eeuw en heeft zich ontwikkeld als het centrum van de maalmannen, die de beheerders waren van het omliggende bosgebied. Het buurtschap is gebouwd rondom een herberg waar doortrekkende reizigers konden overnachten. Drie maakte samen met Houtdorp (12^e eeuw) en Speuld onderdeel uit van de maalschap Het Speulderbos. Het buurtschap Speuld is waarschijnlijk rond de 13^e eeuw ontstaan.

**Historische topografische militaire kaart (TMK)
1848**

**Historische topografische kaart
1906-1916**

Links: Jonge ontginningen; Huinerbroek
Rechts: 'Kamer' in kampenlandschap

De randmerenzone was een groot veengebied dat regelmatig overstroomde waardoor bewoning onmogelijk was. Bebouwing werd omdijkt of op een terp geplaatst. Voorbeelden hiervan zijn de terpboerderijen Groot Diermen en Den Bijtel. Bij het Arkemheen is in de 13^e eeuw een dijk aangelegd waardoor er meer veiligheid kwam voor bewoners. In het Arkemheen zijn het oorspronkelijke verkavelingspatroon en de typische slenken tot op de dag van vandaag bewaard gebleven. De kustzone tussen het Arkemheen en Harderwijk is na 1850 bedijkt.

Ontwikkelingen in de 19^e en 20ste eeuw

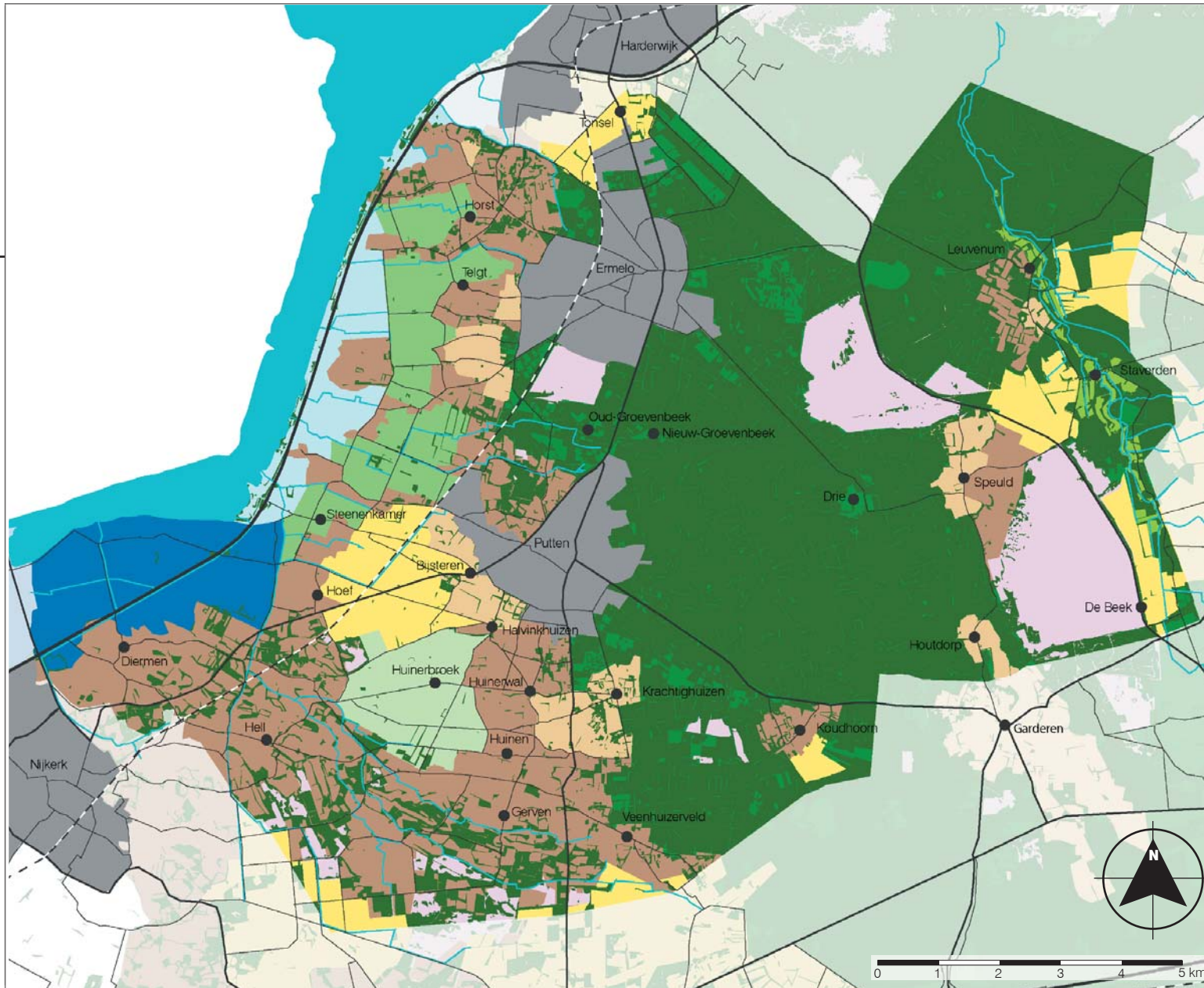
In eerste instantie was alleen veeteelt mogelijk op de zeer schrale onvruchtbare zandgronden. Pas vanaf 1900 kon akkerbouw op grotere schaal plaatsvinden door de intrede van kunstmest. De maatschappen werden als gevolg van de Markewet van 1886 ontbonden en grote delen van de woeste gronden (uitgestrekte heidevelden en zandverstuivingen) werden ontgonnen en geschikt gemaakt voor bosbouw en landbouw (*zie ook de historische kaarten op bladzijde 16*).

Het jonge ontginningenlandschap is in deze periode ontstaan. Voorbeelden van jonge landbouwontginningen zijn het Huinerbroek en het Halvinkhuizerveld in het overgangsgebied bij Putten en het Leuvenumse Veld op de Veluwe. Ook de bosgebieden bij Huinerveld en rond de oostrand van Ermelo zijn voorbeelden van jonge ontginningen.

Na de tweede wereldoorlog versnelde de ontwikkeling van de landbouw. Betere productiemethoden, grootschalig kunstmestgebruik en betere ontwateringstechnieken maakten de landbouw veel productiever. Veeteelt is nu de belangrijkste agrarische activiteit in een groot deel van het plangebied.

Op het Veluwemassief is veel heide ontgonnen ten behoeve van bosbouw. Veel van deze oudere productiebossen worden nu weer omgevormd naar natuurbossen ten behoeve van natuurwaarden en recreatie. De oude malebossen zijn redelijk gespaard gebleven en hebben een hoge natuurwaarde.

Landschapstypen

Legenda

Oud ontginningenlandschap

- Kampenlandschap
- Enkdorpenlandschap
- Oud broekontginningenlandschap
- Zuiderzeepolderlandschap
- Zuiderzeekustlandschap

Jong ontginningenlandschap

- Jong heideontginningenlandschap
- Jong broekontginningenlandschap
- Beekdallandschap Leuvenumse Beek
- Bos- en heidelandschap
- Bos en andere houtopstanden
- Heideterreinen

Links: Enk in enkdorpenlandschap
Rechts: Broekontginningenlandschap

2.4 Landschapstypen

Op basis van de geomorfologische eigenschappen, de ontginningsgeschiedenis en de huidige ruimtelijke samenhang en zichtbare kenmerken zijn acht landschapstypen te onderscheiden (zie de kaart *Landschapstypen op bladzijde 18* en de tabel *Landschapskenmerken op bladzijde 20 - 22*).

De landschapstypologie van deze uitgangspuntennotitie wijkt enigszins af van de typering van het project 'Landschap in beeld' (bijvoorbeeld 'landgoederenlandschap').

Kampenlandschap

Het kampenlandschap is ontstaan uit kleine individuele ontginningen op de hoge delen in het landschap. Het is een kleinschalig landschap met veel afwisseling in terreintypen en landschapselementen. De afwisseling in terreintypen en grondgebruik hangt nauw samen met de ondergrond (reliëf en bodemtypen) en de waterhuishouding. Het kampenlandschap bij Horst en Telgt wordt gekenmerkt door een strookvormige kavelstructuur, terwijl het kampenlandschap bij Hell en Gerven een onregelmatige kavelstructuur heeft.

De herkenbaarheid van de kampenlandschap in het plangebied verschilt per locatie. Op de meeste plaatsen is de kavelstructuur terug te vinden, maar is de herkenbaarheid afgenomen door schaalvergroting en doordat landschapselementen zoals houtwallen en bosjes zijn verdwenen.

Enkdorpenlandschap

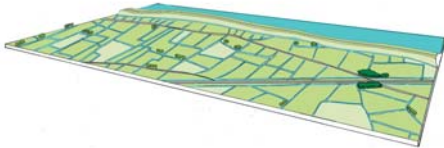
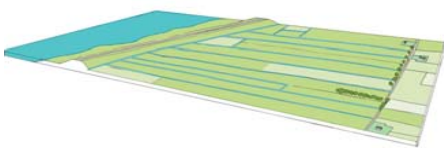

De enken (of engen) zijn in de middeleeuwen ontstaan bij bebouwingsconcentraties. De enken waren akkers die in gemeenschappelijk gebruik waren. Deze vallen op door hun hoogte en karakteristieke bolling door eeuwenlange ophoging met plaggen. De enken waren grote open ruimten, omzoomd door houtwallen die het wild van de akkers hield.

Leuvenum is een goed voorbeeld van een relatief gaaf enkdorp bestaande uit een kleinschalig landschap met verspreid liggende bebouwing, akkertjes, weilandjes, houtwallen en bos. Ook bij de oorspronkelijke kernen van Ermelo en Putten lagen grote enkcomplexen (zie de historische kaarten op pagina 16). Langs de randen van de kernen is het enkenlandschap nog deels herkenbaar. Op veel plaatsen zijn de openheid en beeldkwaliteit verstoord door het voorkomen van allerlei dorpsrandfuncties en kwekerijen.

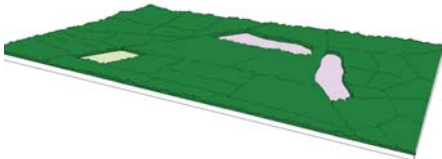
Landschapskenmerken

	Kampenlandschap	Enkdorpenlandschap	Oud broekontginningenlandschap
karacteristiek	- verspreid gelegen op de flankzone stuwwal - kleinschalig cultuurlandschap - nog zeer authentiek landschap	- verspreid rond buurtschappen - oude akkerlanden - kleinschalige verkaveling	- lage natte gebieden, ontgonnen vanaf hoge plaatsen - oorspronkelijke veel opgaande begroeing - regelmatige verkaveling - landschapsbeeld is de laatste 100 jaar erg veranderd
bebouwing	- bebouwing ligt verspreid uit elkaar - landgoederen met bijbehorende boerderijen - kleinschalige oude boerderijen	- kleine oude boerderijen - boerderijen als woonhuis - dorp Putten ligt op voormalige eng	- bebouwing verspreid langs wegen
beplanting	- oude laanbeplanting - houtwallen - kleine bosperceeltjes - sortiment: Eik, Es, Grove den	- houtwallen - hakhout	- erfbeplanting - houtwallen - laanbeplanting
verkaveling	- afwisselde verkaveling - kleinschalige percelen	- enken: grote gemeenschappelijke akker, opgedeeld in meerdere kleine percelen - eenmansenken verspreid	- lange rechte percelen
bodem	- weide - kleinschalige akker - natuur - bos	- bruine enkeerdgronden	- eerdgronden; lemig fijn zand
bodemgebruik	- weide - kleinschalige akker - natuur - bos	- bouwland	- agrarische percelen, omringd door bosgebieden
maat van de ruimte	- open / half open landschap, in contrast met gesloten bosgebied	- open / half open landschap	- open / half open gebied
reliëf	- natuurlijk reliëf overgang stuwwal - dekzandruggen - opgeworpen wallen en randen langs beken	- bolvormige enken	- weinig
wegenpatroon	- onregelmatig patroon met veel onverharde paden - spoorlijn Amersfoort-Zwolle - wegen volgen deels natuurlijk reliëf	- grillig wegenpatroon - onverharde zandpaden	- recht wegenpatroon
waterpatroon	- lage grondwaterstanden - oost-westelijke stroomrichting (met uitzondering van de Schuitenbeek)	- sloten afwezig - beken	- sloten - beken
beeldkwaliteit	- landschap en bebouwing; wisselend	- landschap en bebouwing; wisselend	
invloedsferen / spanningsvelden	- landbouw - natuur - recreatie	- landbouw - water	- landbouw - recreatie - natuur

Landschapskenmerken

	Zuiderzeepolderlandschap	Zuiderzeekustlandschap	Jong heideontginningenlandschap
karacteristiek	- ontstaan onder invloed van de Zuiderzee, - zeelei afzettingen - cultuurhistorische waardevol, Arkemheense zeedijk	- vruchtbare zeelei afzettingen - open agrarisch landschap - strook ten westen van de snelweg recreatiegebied	- ontstaan vanaf 1850 - voormalige woeste gronden (hei) - veelal bebost of als grasland in gebruik - grootschalige rechte percelen, open landschap
bebouwing	- Diermen op terp / hoog gelegen pollen - camping Arkemheen	- op dekzandruggen Horst en Telgt - verspreid enkele boerderijen langs wegen - recreatiebebouwing in recreatiegebied	- verspreid enkele boerderijen of geclusterd rond buurtschappen bv Halvinkhuizen
beplanting	- oeverbeplanting	- erfbeplanting - recreatiebosjes	- solitaire bomen - naald- en loofbos - Beuk, Eik, Berk, Grove den
verkaveling	- oorspronkelijke medeverkaveling, onregelmatige verkaveling	- slagenverkaveling - strookverkaveling	- grote rechte landbouw percelen - Veluwemassief grotendeels bebost - grillige natuurterreinen
bodem	- zeeleiafzettingen op veen	- zeeleiafzettingen op veen	- holtpodzol
bodemgebruik	- landbouw: grasland/bouwland - natuur: weidevogelgrasland	- recreatie; kuststrook - landbouw: grasland/bouwland	- gras- en hooiland - bos - bouwland - natuur
maat van de ruimte	zeer open landschap	- agrarische gebied: zeer open - recreatiegebied: half open	- open agrarisch landschap - gesloten boslandschap
reliëf	- vrijwel vlak - zeedijk	- vrijwel vlak - richting de stuwwal iets opgaand	- stuwwal reliëf - reliëfrijke landschap op vastgelegd stuifzand
wegenpatroon	- Zeedijk uit 1300 om de polder - enkele landbouwwegen	- snelweg A28 - spoorlijn - beperkte wegen door agrarisch gebied	- rationeel recht en grofmazig - wegen volgen randmeerkust, N-O
waterpatroon	- oude kreken en dicht netwerk van sloten - uittreding van (zilte)kwel in lage delen van de polder	- sloten en beken monden uit in de Randmeren - dicht sloten stelsel	- waterhuishouding veelal aangepast aan grondgebruik - rechte sloten, drainage - Veluwemassief droog
beeldkwaliteit	- landschap: hoog, - bebouwing: matig	- landschap: gemiddeld, - bebouwing: matig	- landschap: gemiddeld, - bebouwing: redelijk
invloedsferen / spanningsvelden	- landbouw - recreatie - natuur	- landbouw	- landbouw

Landschapkenmerken

	Jong broekontginningenlandschap	Beekdallandschap Leuvenumse Beek	Bos- en heidelandschap
karacteristiek	- ontgonnen vanaf 1850 - broekgebieden, voormalig moeras - hoge grondwaterstanden	- afwisselend landschap met bos, heide, natuur en landbouw - tal van zijtakken die uitmonden in de Leuvenumsebeek - vrij natuurlijke laaglandbeek, uniek op de Veluwe	- groot aaneengesloten bosgebied met grote open ruimten van heidegebieden en kleine open ruimten van dorpen - archeologisch zeer waardevol
bebouwing	- verspreid enkele boerderijen - Huinerbroek	- Staverden, Huis te Leuvenum - verspreide boerderijen op de hogere delen	- landbouwenclave Drie - landgoederen Oud en Nieuw Groevenbeek
beplanting	- solitaire bomen - elzensingels	- bos - houtwallen	- oud bos - fragmentenbos - stuifzandbos - heide
verkaveling	- smalle, lange percelen - drogere delen grotere kavels	- het natuurlijke patroon volgende, onregelmatige verkaveling - percelen van verschillende omvang en vorm	- grote aaneengesloten bospercelen - kleinschalige agrarische percelen - grote en kleine heidegebieden - stuifzandrelicten
bodem	- grof zand - zwaklemig fijn zand - eerdgronden	- veengronden - zwarte enkeerdgronden - goor- en beekerdgronden	- stuwwal; grof zand
bodemgebruik	- hoofdzakelijk graslanden	- bos - natuur - gras- en hooiland	- hoofdzakelijk bos, waaronder het Leuvenumse bos - heideterreinen, waaronder de Ermelose heide - enkele agrarische percelen
maat van de ruimte	- open agrarisch landschap	- afwisselend landschap gesloten bos en open graslanden	- gesloten bosgebied
reliëf	- vanaf de stuwwal aflopen richting de randmeren - hoogteverschil 6 meter oost-west	- 17.5-25.0 meter +NAP langs de beek - laatselijk opgeworpen wallen - bolvormige esakkers	- stuwwal - oud bos: 15 tot 57 m + NAP - fragmentenbos 20 tot 55 m + NAP - stuifzandbos (Leuvenumse bos) hoogteverschillen van 10 meter
wegenpatroon	- recht wegenpatroon - erven liggen van de weg af	- slingerende wegen - wegen grillig	- deels recht wegenpatroon - relatief weinig wegen - historische wegen, bv Postweg
waterpatroon	- hoge grondwaterstanden - uitgebreid sloten stelsel - rechte sloten - Volenbeek	- laaglandbeek, gevoed door regenwater - door landbouw drainage snelle afvoer regenwater > overstromingen - verminderde waterkwaliteit door metstoffen - verdrogingsproblemen doordat water te kort wordt vastgehouden	- vennetjes
beeldkwaliteit	- landschap: gemiddeld, - bebouwing: gemiddeld	- landschap; hoog - beekloop: hoog - bebouwing; hoog	
invloedsferen / spanningsvelden	- landbouw	- landbouw - natuur - water	- natuur - recreatie

Links: Zuiderzeekustlandschap
Rechts: Jong heideontginningenlandschap

Oud broekontginningenlandschap

De broekgebieden op de natte zandgronden tussen Ermelo en Putten en de randmerenkust zijn vanaf de naastgelegen hoger gelegen gebieden ontgonnen. Dit gebeurde in de vorm van regelmatige stroken of blokken en de gronden werden voornamelijk in gebruik genomen voor akkerbouw. De akkers waren van elkaar gescheiden door houtwallen. Veel houtwallen en bosjes in de oude broekontginningen zijn in de 20ste eeuw verdwenen, zoals de vergelijking tussen de topografische kaarten van 1850 en 1900 en 2007 laat zien. Wel is de kavelstructuur nog goed herkenbaar en worden de natte omstandigheden (grondwatertrap II) weerspiegeld door de veel voorkomende boomsoorten els en wilg.

Zuiderzeepolderlandschap en Zuiderzeekustlandschap (Randmerenzone)

De Randmerenzone kan onderverdeeld worden in het Zuiderzeekustlandschap (ook wel 'slagenlandschap' genoemd) en het Zuiderzeepolderlandschap van het Arkemheen / Putterpolder.

Het Zuiderzeekustlandschap is een vrij smalle strook tussen de Waterweg en het Nuldernauw, met een relatief grootschalige slagenverkaveling. De strook tussen de A28 en het Nuldernauw is te

typeren als een recreatielandschap met recreatieve voorzieningen en veel opgaande beplanting.

De polder Arkemheen/ Putterpolder is cultuurhistorisch zeer waardevol vanwege de geringe bebouwing, de openheid en de oorspronkelijke verkaveling met krek- en slotenstelsel. De polder maakt onderdeel uit van het Nationaal Landschap Arkemheen-Eemland. Het gebied heeft ook de status van Natura 2000-gebied.

Jong heideontginningenlandschap en jong broekontginningenlandschap

De jonge ontginningen zijn ontstaan vanaf eind 19^e eeuw, toen men op grotere schaal de woeste gronden kon ontginnen. Het landschap is in deze periode aanzienlijk veranderd. De grootste delen van de heidevelden op de hogere gronden zijn bebost. De natte delen zijn na ontginning omgevormd tot landbouwgrond.

In de westelijke helft van het plangebied zijn twee typen jonge ontginningen te onderscheiden; de heideontginningen en de broekontginningen. De heideontginningen vonden plaats op de drogere plaatsen en worden gekenmerkt door een relatief grootschalig, open landschap. De broekontginningen vonden plaats op de natte gronden waar moeras of broekbos was. Door

Links: Boslandschap
Rechts: Heidelandschap

ontwatering was het mogelijk om landbouwpercelen te creëren. Het broekontginningenlandschap heeft van oorsprong een meer besloten karakter, met smalle percelen, sloten en elzensingels.

Beekdallandschap Leuvenumse Beek

Het beekdal van de Staverdense en Leuvenumse Beek vormt ook een apart landschap in het gebied van de landgoederen Leuvenum en Staverden. Het hele gebied is een goed voorbeeld van een gaaf oud cultuurlandschap dat wordt gekenmerkt door de natuurlijke beek met hooilandjes, cultuurhistorisch waardevolle bebouwing, akkers, bosjes en kleine landschapselementen.

Bos- en heidelandschap

Het uitgestrekte bos- en heidelandschap in het oostelijke deel van het plangebied bestaat hoofdzakelijk uit dicht naaldbos. Het bosgebied is in te delen in drie gebieden, te weten 'oud bos', 'fragmentenbos' en 'Stuifzandbos'.

Het oude bos, dat is verkaveld in min of meer onregelmatige blokken, bestaat uit het Speulderbos en de landgoederen Oud en Nieuw Groevenbeek. Er komt een mix voor van oude beukenbossen met een gevarieerde leeftijdsopbouw en naaldbos. De landbouwenclave Drie ligt als open gebied in het verder gesloten bos. Slechts op de landgoederen en in het buurtschap Drie komt bebouwing voor. De hoogteligging in het oude bos varieert van circa 15 tot 57 m+NAP. Het hoogste punt ligt bij Drie. Plaatselijk komt microreliëf voor. Het oude bos is cultuurhistorisch en aardwetenschappelijk zeer waardevol.

Het fragmentenbos bestaat uit een afwisseling van voornamelijk naaldbos, verkaveld in blokken. De hoogteligging in het fragmentenbos varieert van circa 20 tot 55 m+NAP en plaatselijk komt veel microreliëf voor. De Ullerberg is van zeer grote wetenschappelijke en educatieve waarde.

Het Leuvenumse Bos is aangelegd op voormalige stuifzanden. Het zijn gesloten oude dennenbossen die geplant zijn in onregelmatige blokken. Door de stuifzanden is veel microreliëf aanwezig in de vorm van duinachtige verstuingen.

Links: Gentiaanblauwtje
Rechts: Holpijp in de Veldbeek

2.5 Natuur

De natuurwaarden¹ van het buitengebied van Ermelo en Putten zijn groot. Er is sprake van natuurwaarden van internationaal (Natura 2000-gebieden), nationaal en regionaal/lokaal belang. Dit geldt zowel voor flora (planten) als fauna (dieren).

De bijzondere natuurwaarden zijn het gevolg van de bijzondere abiotische gesteldheid (overgang van droog, voedselarm naar nat) op landschapsniveau en het gevolg van de kleinschalige overgangen in bodem en water.

In Ermelo en Putten komen veel Rode lijst-soorten voor van zowel planten als dieren. Een aantal daarvan behoort ook tot de beschermde soorten van de Flora- en faunawet.

De belangrijkste natuurwaarden zijn per deelgebied aangegeven.

Het Veluwemassief

Dit gebied (grootschalige bos- en heidegebieden) is van belang voor:

- flora ('hoogveenrestanten', heide en beekdalgrasland),
- zoogdieren (groot- en klein wild, vleermuizen),
- vogels (bos- en heidevogels/beekvogels),
- reptielen en amfibieën,
- vissen,
- insecten (dagvlinders, sprinkhanen).

Belangrijke terreintypen/ habitattypen zijn:

- binnenlandse kraaiheidebegroeiingen,
- droge heide (stuifzandheide met struikhei),
- vochtige heide,
- pioniervegetaties met snavelbiezen,
- beken,
- beuken-eikenbossen met hulst,
- oude eikenbossen,
- heischrale graslanden.

¹ In het LOP Ermelo Putten zal een natuurkaart worden opgenomen

Links: Kieviet in de Putterpolder
Rechts: Grutto in de Putterpolder

Belangrijke soorten zijn (overzicht niet uitputtend):

- nachtzwaluw,
- draaihals,
- duinpieper,
- tapuit,
- grauwe klauwier,
- ijsvogel,
- rivierdonderpad,
- kamsalamander,
- gevlekte witsnuitlibel,
- meervleermuis,
- das,
- boommarter.

De flank van het Veluwemassief

De natuurwaarden bevinden zich met name in de landgoederen en kleinschalige landschappen:

- flora (droge-natte heide),
- zoogdieren (das, boommarter, vleermuizen),
- vogels (uilen, beekvogels),
- amfibieën (o.a. Kamsalamander),
- insecten (o.a. heidesoorten).

Belangrijke terreintypen/ habitattypen zijn:

- droge heide,
- vochtige heide,
- landgoedbossen,
- beken.

Belangrijke soorten zijn (overzicht niet uitputtend):

- kamsalamander,
- berrmpje,
- rivierdonderpad,
- vleermuizen (diverse soorten),
- ijsvogel,
- gentiaanblauwtje,
- das.

De Randmerenzone

Dit gebied (inclusief randmeren) is van belang voor:

- flora (slootvegetatie),
- vogels (weidevogels, watervogels pleisterende vogels),
- vleermuizen,
- vissen.

Links: Park landgoed Staverden
Rechts: Strand Nulde

Belangrijke terreintypen/habitattypen zijn:

- water met kranswieren,
- vochtige graslanden,
- riet-/moeraszone,
- beken,
- slootoevers/sloten.

Belangrijke soorten zijn:

- diverse pleisterende watervogels (kleine zwaan, grote zilverreiger, tafeleend, brilduiker),
- moerasvogels,
- weidevogels (grutto, kemphaan),
- kleine modderkruiper,
- rivierdonderpad,
- meervleermuis,
- rugstreepad.

Voor behoud en ontwikkeling van de natuurwaarden in Ermelo en Putten zijn de volgende aandachtspunten van belang:

- behoud en verbetering abiotische situatie (met name hydrologie),
- behoud en versterken beheer natuurterrein,

- behoud afwisseling in terreintypen,
- opheffen van barrières op verschillende schaalniveaus,
- lokaal maatwerk (ecologisch beheer) voor behoud en ontwikkeling natuurwaarden waaronder beschermde soorten.

2.6 Recreatie en toerisme

Het plangebied is vanwege de bosrijke omgeving van de Veluwe en ligging aan het water een aantrekkelijk gebied voor recreanten en toeristen. Recreatie en toerisme hebben zich ontwikkeld als een van de belangrijke maatschappelijke en economische peilers van het plangebied. De belangrijke gebieden voor dagrecreatie zijn de randmerenkust met de stranden Nulde en Horst en twee jachthavens, de bos- en heidegebieden op de Veluwe (o.a. de schaapskooi en bezoekerscentrum Ermelosche heide) en de landgoederen, o.a. kasteel Staverden, Oud- en Nieuw Groevenbeek en Oldenaller. Krachtighuizen, Tonselseveld en de omgeving Drieërweg zijn gebieden met veel verblijfsrecreatie. Verder zijn verspreid in de agrarische gebieden kleinschalige kampeervoorzieningen te vinden. Er lopen veel fietspaden en fietsroutes door het plangebied, zowel door de agrarische gebieden (o.a. Zuiderzeeroute) als door de bossen op de Veluwe.

HET KWALITEITSBEELD

Dit hoofdstuk geeft een overzicht van de ruimtelijke kwaliteiten die in het plangebied aanwezig zijn. Elke kwaliteit, of het de beleving van de landschapstypen, een karakteristieke (historische) landschapsstructuur, een cultuurhistorisch object, natuur- en landschapsbelevingswaarde of landmark is, draagt bij aan de identiteit van Ermelo en Putten. Belangrijke dragers van de ruimtelijke kwaliteit van het plangebied zijn de vier zones van de vallei van de Staverdense beek / Leuvenumse beek en de stuwwal met glooiingen op het Veluwemassief, de flankzone van het Veluwemassief (half open landbouwgebied) en de randmerenzone (open landschap) en de ruimtelijke samenhang tussen gebieden, structuren en elementen.

Mozaïek van verschillende landschappen

De basis van het kwaliteitsbeeld wordt gevormd door het mozaïek van de verschillende 'historische' landschapstypen met elk hun eigen kwaliteiten, structuren en karakteristieken, die bepaald zijn door de ondergrond (bodem en geomorfologie), ontginningsgeschiedenis, waterhuishouding, natuurwaarden en de ruimtelijke verschijningsvorm (onder meer openheid / beslotenheid).

De verschillende landschappen kennen elk hun eigen bijbehorende landschapsstructuur. In het enkdorpenlandschap en het kampenlandschap wordt de landschapsstructuur bepaald door de bochtige wegen, vaak met wegbeplanting, de onregelmatige kavelstructuur en houtwallen. In het jonge ontginningslandschap zijn het vooral de regelmatige kavelstructuur, rechte wegen en singelbeplanting.

Niet overal zijn alle landschapstypen even goed herkenbaar. Zo zijn met name de oude broekontginningen sterk veranderd doordat veel beplanting in de 20ste eeuw is verdwenen. Het gebied 'Riebroek' in het Zuiderzeekustlandschap ten westen van Telgt heeft een nog zeer herkenbare strokenverkaveling, dat de laatste eeuwen nauwelijks is veranderd.

In de waardevolle ruimtelijke eenheden (zie de kaart 'Kwaliteitsbeeld' op pagina 31) zijn de landschapstypen het meest herkenbaar.

Kwaliteitsbeeld

Legenda

Landschapstypen

	Kampenlandschap
	Enkdorpenlandschap
	Oud broekontginningenlandschap
	Zuiderzeepolderlandschap
	Zuiderzeekustlandschap
	Jong heideontginningenlandschap
	Jong broekontginningenlandschap
	Beekdallandschap Leuvenumse Beek
	Bos- en heidelandschap

Hoofdzones (inzet)

	I: Randmerenzone
	II: Flankzone
	IIIa: Veluwemassief - droog
	IIIb: Veluwemassief - nat

Landschapsstructuren

	(Spreng)beken
	Historische landgoederen
	Historische zeedijk
	Historische wegen
	Post- en koningswegen
	Instellingsterrein met landschappelijke waarden
	Gebied met historische strokenverkaveling

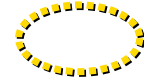

Cultuurhistorische objecten

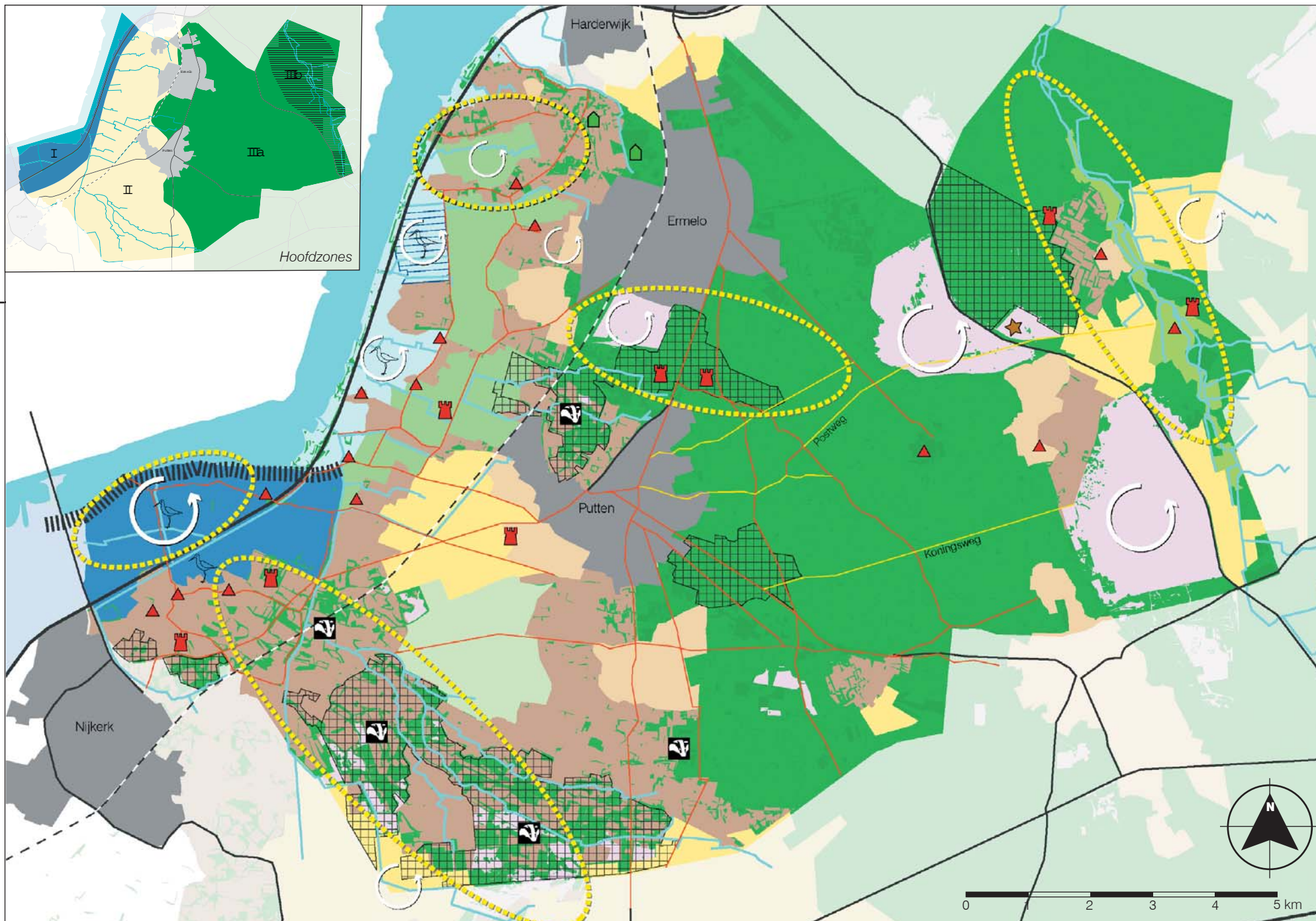
	Historische bewoningsplaats
	Romeins marskamp
	Kasteel / historische buitenplaats

Specifieke natuurwaarden

	Weidevogels (en ganzen)
	Dassen

Ruimtelijke kwaliteit

	Waardevolle ruimtelijke eenheden
	Openheid
Topografie	
	Kernen
	Infrastructuur
	Randmeren

Links: Gerven, landhuis
Rechts: Arkemheen / Putterpolder

3.1 Waardevolle ruimtelijke eenheden

In het plangebied is een aantal waardevolle ruimtelijke eenheden te onderscheiden die onder meer waardevol zijn vanwege hun samenhang, de herkenbare landschappen en natuurwaarden. Bij alle ruimtelijke eenheden is sprake van een zichtbare relatie tussen de ondergrond (bodem, reliëf en waterhuishouding) en het landschap.

Landgoederenzone Gerven - Hell

Dit gebied kenmerkt zich door een kleinschalige afwisseling van verschillende landschappen, functies (bijvoorbeeld landbouw en natuur) en terreintypen. De verschillende landschapstypen zijn - grotendeels dank zij de landgoederen - nog goed herkenbaar en het gebied heeft hoge natuurwaarden. Veel typische structuren en elementen die horen bij het oude cultuurlandschap, zoals kavelstructuren, beken, bochtige wegen, bolle akkers en houtwallen, zijn in dit gebied nog aanwezig. Wel laat op enkele plaatsen de landschappelijke inpassing van agrarische gebouwen te wensen over.

Het gebied Kruishaarsche Heide is vanwege de typische groot-schalige blokverkaveling een mooi voorbeeld van het jonge heide-ontginningenlandschap. De landgoederenzone is een belangrijke schakel in de ecologische verbinding tussen de Veluwe en de Utrechtse Heuvelrug. Verbeterpunten in dit gebied zijn beekherstel, het bestrijden van verdroging en het opheffen van ecologische barrières zoals de N303.

Arkemheen / Putterpolder

Het gebied Arkemheen / Putterpolder is een van de oudste polders van Nederland en vormt een herkenbare open eenheid in de randmerenzone. De historische verkaveling en het typische veenweidekarakter zijn goed bewaard gebleven. De doorsnijding van de rijksweg A28 en het recreatiegebied bij Arlerstrand doen wel afbreuk aan de eenheid en openheid. Toch is het een bijzonder gebied vanwege de hoge landschappelijke waarde en natuurwaarden. Het gebied maakt onderdeel uit van het Nationaal Landschap Arkemheen-Eemland.

Links: Beekdal, Leuvenumse Beek
Rechts: Landgoed Staverden

Beekdal Staverdense beek / Leuvenumse beek

Het beekdal van de Staverdense beek / Leuvenumse beek is een van de meest waardevolle delen van het plangebied. Deze ruimtelijke eenheid kenmerkt zich door een 'oorspronkelijk' landschap met de landgoederen Leuvenum, Staverden en Ullerberg en een grote afwisseling aan terreintypen en open en besloten gebieden. Landgoed Staverden heeft een zeer hoge cultuurhistorische waarde en is met zijn agrarische bebouwing en het kasteel met omliggende tuinen de 'kers op de taart' en een belangrijke identiteitsdrager van het gebied.

De gehele smeltwatervallei waarin het beekdal ligt is zelfs zo waardevol dat het van Europees belang is vanwege de zeldzame variatie aan bodemtypes. Door de bijna onaangetaste natuurlijke beekloop heeft de beek een natuurlijk karakter. Het gebied de Leemputten heeft bijzondere natuurwaarden. Het gebied maakt onderdeel uit van Natura 2000-gebied Veluwe (zie hoofdstuk 4 Beleid en ontwikkelingen).

Landgoed Oud- en Nieuw Groevenbeek

De landgoederen Oud- en Nieuw Groevenbeek vormen met de uitloper richting landgoed Volenbeek een afwisselend en waardevol gebied op de overgang van het Veluwemassief naar de flankzone. Het gebied kenmerkt zich door een afwisseling van bossen, heide (Groevenbeekse Heide), graslanden, kleine landschapselementen en de karakteristieke bebouwing van de landgoederen.

Groevenbeek is een beschermd dorpsgezicht onder meer vanwege het lanenstelsel met zichtassen en de karakteristieke architectuur van de houten huizen.

Dekzandruggen Horst

De dekzandruggen bij Horst zijn duidelijk herkenbare eenheden in het landschap. Beide dekzandruggen worden gekenmerkt door een weg met lintbebouwing (Buitenbrinkweg en Zeeweg) en een half open landschap met bosjes en singels. Dit landschap vormt een contrast met het omliggende, lager gelegen en opener landschap. De oude verkaveling en bebouwingspatronen zijn nog goed herkenbaar.

Links: Grote open ruimte Houtdorper- en Speulderveld
Rechts: Arkemheense Zeedijk

Open gebieden

Het plangebied kent een grote variatie aan open en gesloten gebieden. Op het hoogste schaalniveau vormen de grotendeels besloten bosgebieden van de Veluwe en het relatief open agrarische landschap een grote tegenstelling. Het Arkemheen en het Zuiderzeekustlandschap tussen de Riebroekersteeg / Waterweg en de A28 vormen de open westrand van het plangebied.

De heideterreinen Ermelosche Heide en het Houtdorper- en Speulderveld en de agrarische enclaves Speuld, Drie, Koudhoorn en Houtdorp zijn bijzondere open ruimten in het bosrijke gebied van de Veluwe. Op deze open terreinen is ook het reliëf goed beleefbaar. Rond de oude bewoningsplaatsen zijn veel kenmerken van de oude ontginningen nog herkenbaar in het landschap.

De enken en huiskampen zijn op kleiner schaalniveau bijzondere open ruimten in het enkdorpenlandschap en het kampenlandschap. Wel worden veel van deze open ruimten verstoord door verdichtende elementen zoals boomkwekerijen en bebouwing.

3.2 Specifieke landschappelijke kwaliteiten en identiteitsdragers

Waterlopen

De waterlopen in het plangebied hebben een belangrijke rol gespeeld bij de ontwikkeling van het landschap. De oude bewoningsplaatsen zijn altijd strategisch gekozen; op hoge, droge plaatsen in de buurt van de beken. Vanuit de bewoningsplaatsen zijn de omliggende gronden in gebruik genomen. Veel beken zijn in de loop der tijd genormaliseerd. De Staverdense Beek / Leuvenumse Beek is het meest in tact gebleven.

Routes en verbindingen

Het plangebied is zeer rijk aan historische wegen en routes. Bekende voorbeelden hiervan zijn de Oude Arnhemsekarweg, de Postweg en diverse kerkepaden op de Veluwe en de vele oost-west georiënteerde 'stegen' in de landgoederenzone Gerven-Hell. Ook de Arkemheense Zeedijk en de Zuiderzeestraatweg (oude verbinding Amersfoort - Zwolle) zijn van cultuurhistorische betekenis.

Routes zijn door de eeuwen heen (en nog steeds) belangrijke dragers van ontwikkeling geweest.

Links: Niet ingepaste bebouwing
Rechts: 'Landschappelijke inpassing' met coniferen

Cultuurhistorische elementen

Zoals in hoofdstuk 2 is beschreven is het plangebied zeer rijk aan cultuurhistorische elementen. Deze elementen vormen de boegbeelden van de identiteit van het buitengebied van Ermelo en Putten en 'horen bij het landschap'. De restanten van het Romeins Marskamp op de Ermelosche Heide zijn de enige in Nederland. De vele landgoederen met buitenplaatsen in het gebied, maar ook kleinere elementen zoals grafheuvels op de Veluwe en oude boerderijen vertellen het verhaal van het ontstaan van het landschap.

De instellingsterreinen van Meerkanten (Veldwijk) en 's Heeren Loo (beiden buiten het plangebied van het LOP) zijn (voormalige) landgoederen van cultuurhistorische waarde.

Specifieke natuurwaarden

Het bosrijke en kleinschalige landschap van de landgoederenzone Gerven – Hell, het gebied ten noorden van Putten en op landgoed Leuvenum zijn leefgebieden voor de das. De das is het boegbeeld voor een grote groep planten en dieren die voorkomen in kleinschalige landschappen met akkers, weilanden, bosjes en kleine landschapselementen.

De open gebieden in de randmerenzone zijn belangrijke leefgebieden van weidevogels, zoals Kieviet, grutto en kempfaan. Deze soorten zijn afhankelijk van het open landschap.

Beeldkwaliteit bebouwing

Agrarische bebouwing en erven vormen belangrijke onderdelen van de beleving van het landschap. Door ontwikkelingen in de landbouw zoals schaalvergroting en de groei van de intensieve veehouderijsector zijn de maat en schaal van agrarische bedrijfsgebouwen aanzienlijk toegenomen. Op veel plaatsen staan deze gebouwen 'kaal in het landschap', waardoor ze als storende elementen in het landschap worden ervaren.

Links: Vergrassing van heide

Rechts: 'Beheerders' van open ruimten

Beheer

Een groot deel van het plangebied, vooral de bos- en heidegebieden op de Veluwe, wordt beheerd door een van beide gemeenten, landgoedeigenaren of door terreinbeherende instanties zoals Staatsbosbeheer, Vereniging Natuurmonumenten en Stichting Het Gelders Landschap.

De laatste decennia is het beheer van bosgebieden veranderd, door een veranderd wensbeeld van de beheerders. Zo wordt in veel bossen gestreefd naar een natuurlijker beheer en worden monotone naaldbossen omgevormd tot gevarieerdere en gemengde bossen. Een natuurlijker beeld wordt door bezoekers echter vaak ervaren als rommelig.

In de grote heidegebieden is beheer ook een aandachtspunt. Door verdroging en verrijking is het steeds moeilijker en kostbaarder om vergrassing van de heide tegen te gaan, wat een negatieve invloed heeft op flora en fauna.

Beheer van landschapselementen

In de agrarische gebieden staat het beheer van landschapselementen onder druk. Tot ver in de 20ste eeuw was beheer van landschapselementen vanzelfsprekend, omdat de elementen een veekerende functie hadden en het hout werd geogst. Door de moderne bedrijfsvoering en het ontbreken van de economische noodzaak wordt beheer van landschapselementen steeds minder vanzelfsprekend door agrariërs uitgevoerd. De agrarische natuurverenigingen zijn mogelijk een belangrijke speler bij het toekomstige beheer van landschapselementen.

BELEID EN ONTWIKKELINGEN

Zowel vanuit het Rijk en de Provincie als vanuit de waterschappen en op gemeentelijk niveau liggen er diverse beleidsopgaven. Het ruimtelijk beleid vormt het kader voor de landschapsvisie. Het Structuurplan Putten en de Structuurvisie Ermelo vormen een belangrijk lokaal beleidskader voor het LOP Ermelo Putten (deze kaartbeelden zijn apart opgenomen). Het beleid heeft samen met autonome ontwikkelingen invloed op de ruimtelijke kwaliteiten en biedt kansen voor versterking van het landschap.

4.1 Rijks- en Provinciaal beleid

Ruimtelijk beleid Streekplan Gelderland 2005

Multifunctioneel platteland

Een groot deel van het agrarische buitengebied in het westelijke deel van het plangebied is aangeduid als 'multifunctioneel platteland'. Voor deze gebieden zijn streekplanuitwerkingen opgesteld, waaronder voor de zoekzones stedelijke functies en landschappelijke versterking (zie pagina 40).

Concentratie intensieve teelten

Binnen de concentratiegebieden voor intensieve teelten (Landbouwontwikkelingsgebieden, zie reconstructiebeleid op pagina 45) wordt ruimte geboden aan intensieve veehouderij. Binnen het plangebied liggen drie van dergelijke zones; een bij Horst en Telgt, een ten westen van de kern van Putten (Hoeverveld) en een ten zuiden van de kern van Putten (Huinen / Huinerbroek).

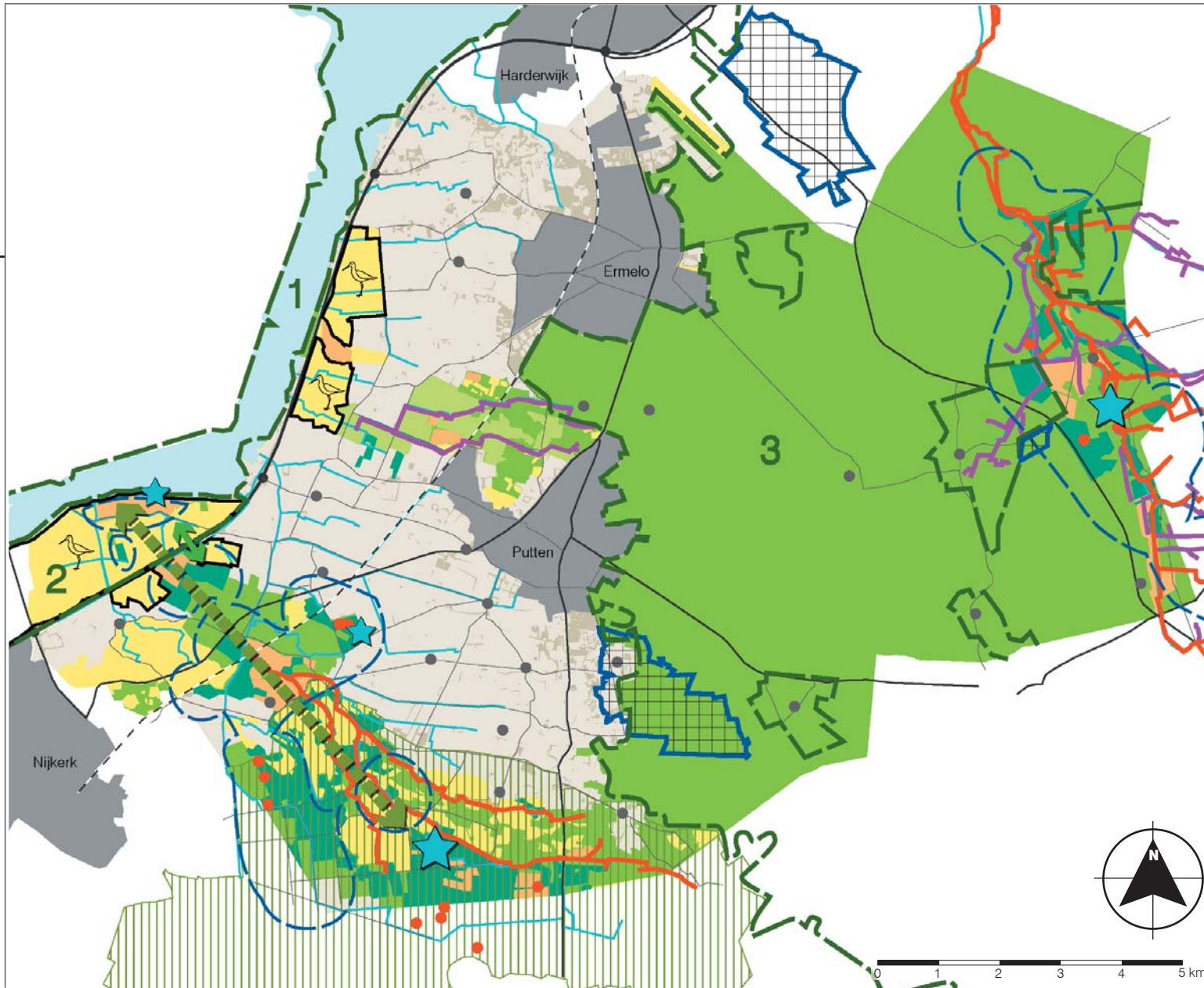
Extensivering intensieve veehouderij

Vanaf het zuiden van de kern van Harderwijk via de oostelijke flank van Ermelo, de groene wig en de flanken van het Veluwemassief bij Krachtighuizen en het Veenhuizerveld is een zone aangewezen voor de extensivering van de intensieve veehouderij. Ook rond Speuld ligt een dergelijke zone. In extensiveringsgebieden krijgt de intensieve veeteelt geen of zeer beperkte mogelijkheden voor nieuwvestiging, hervestiging of uitbreiding. Omschakeling naar intensieve veehouderij is tevens niet mogelijk.

Natte natuur (kaart pagina 38)

Het gebied rond de Leuvenumse/Hierdense beek is aangewezen als 'natte natuur' en 'beschermingsgebied natte natuur'. Hetzelfde geldt voor het bekenstelsel in de landgoederenzone gerven - Hell.

Beleid natuur en water

Legenda

- Ecologische Hoofdstructuur (begrensd) - Natuur (SG)
- Ecologische Hoofdstructuur (begrensd) - Verweving (SG)
- Ecologische Verbindingszone (begrensd) (SG)
- Natte natuur (binnen EHS) (WG)
- Natte natuur met agrarische component (binnen EHS) (WG)
- Beschermingszone natte natuur (WG)
- Begrenzing Natura 2000-gebieden
1. Veluwerandmeren; 2. Arkemheen;
3. Veluwe
- Ecopassage A28
- Robuuste ecologische verbinding (indicatief) (SG)
- Robuuste ecologische verbinding Utrechtse Heuvelrug-Veluwe (begrensd) (SG)
- HEN (hoogst ecologisch niveau)-water (WG)
- SED (speciale ecologische doelstelling)-water (WG)
- Weidevogel- en ganzenbeschermingsgebied
- Beschermde waterwingebied (WG)
- Topgebied verdrogingsbestrijding (WG)

Ganzen en weidevogels (kaart pagina 38)

Een deel van het oevergebied van het Nuldernauw is aangewezen als beschermingsgebied voor ganzen en weidevogels. In de gemeenten Ermelo en Putten liggen deze gebieden in de EHS, waardoor ze ook via het EHS-regime worden beschermd.

Groene wiggan (kaart pagina 40)

Voor het plangebied geldt als ruimtelijk doel dat de krans van dorpen niet dichtslibt en volledig versteent. Het Veluwebeleid richt zich op het veiligstellen van de nog gave randen, in de vorm van groene wiggan. Daarmee worden de landschappelijke overgangen tussen Veluwemassief en randgebieden gewaarborgd. De groene wiggan kennen een karakteristieke verweving van functies. De zone tussen de dorpen Ermelo en Putten is aangewezen als groene wig.

Groei en krimp saldering Veluwe en Recreatieclusters

Groei en krimp houden elkaar in evenwicht; het groei- en krimpscenario leidt per saldo tot 0-groei in hectares verblijfsrecreatie op het Veluwemassief. Ten behoeve van het salderen is op de beleidskaart 'ruimtelijke ontwikkeling' uit het streekplan de begrenzing van het krimpgebied verblijfsrecreatie als 'Groei en krimp saldering Veluwe' aangegeven. Groei vindt plaats binnen de aangegeven zoekgebieden voor recreatieclusters van bedrijven.

Het grootste deel van het bosgebied in het oosten van beide gemeenten is aangewezen als gebied voor groei en krimp saldering Veluwe. Ten zuidwesten van de kern Ermelo is een zone aangewezen als recreatiecluster. Ook bij Speuld en Koudhoorn liggen dergelijke zones.

Aanpassing regionale ontsluitingsweg

Voor de provinciale infrastructuur in het kader van 'bouwen' van nieuwe infrastructuur, zoals vermeld in het Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan 2, is een voorbereidingstraject gestart voor de aanleg van een aantal provinciale wegen. De N303 ten zuiden van Putten is aangeduid als 'aanpassing regionale ontsluitingsweg'.

SG	= Streekplan Gelderland
RVG	= Ruimtelijke Verordening Gelderland
KICH	= Kennisinfrastructuur Cultuurhistorie
WE	= Waterplan Ermelo
WG	= Waterplan Gelderland

Zoekzone landschappelijke versterking (Streekplan-uitwerking)

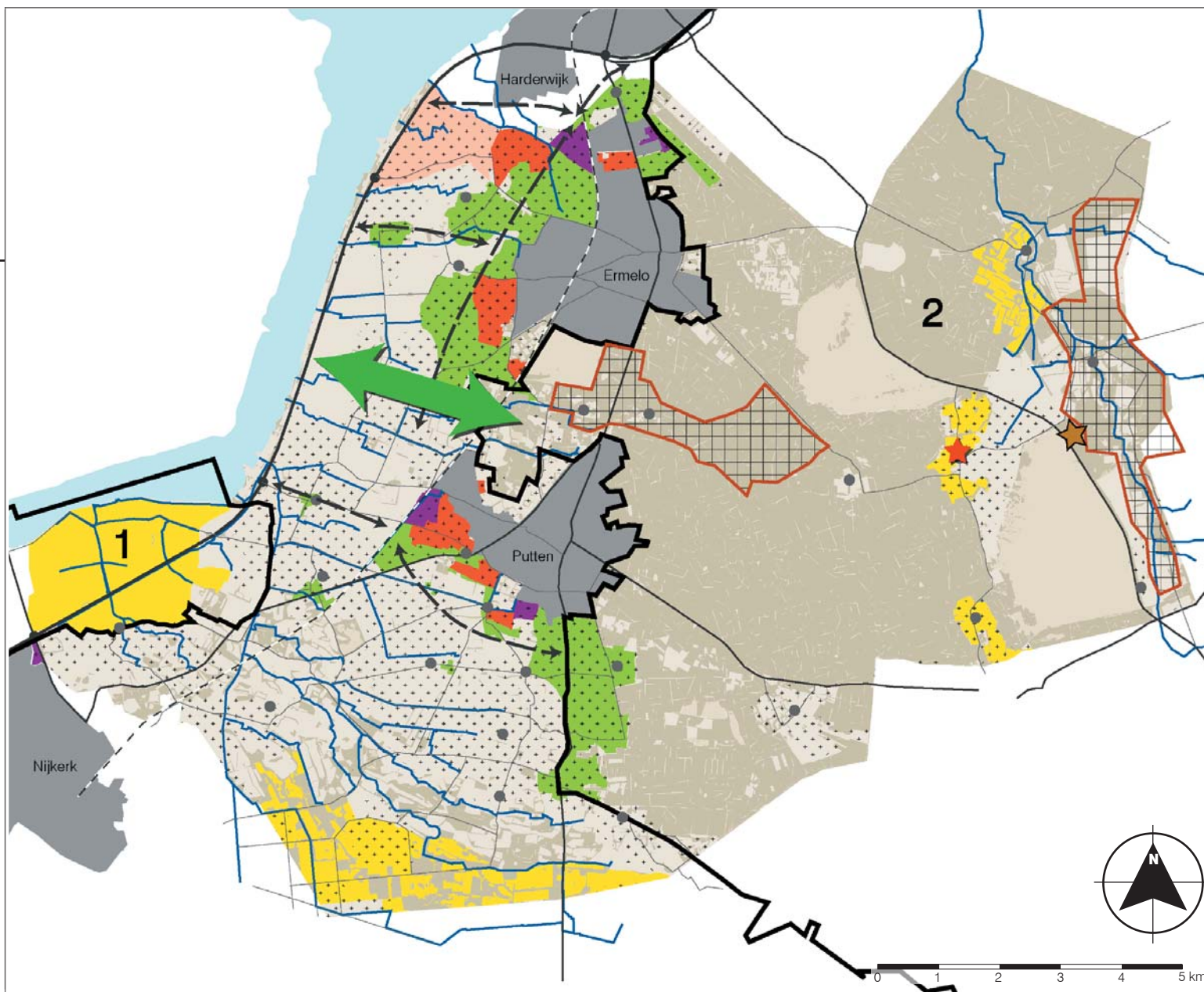
Voor het accommoderen van de behoefte aan landelijk wonen wordt primair uitgegaan van functieverandering van vrijgekomen gebouwen in het buitengebied. Daarnaast worden voor het accommoderen van de regionale behoefte aan landelijk wonen in het multifunctionele gebied 'zoekzones landschappelijke versterking' toegepast voor het toevoegen van een beperkt aantal woningen of kleinschalige woon- / werkcombinaties in lage dichtheden, passend in de landschappelijke structuur en bijdragend aan landschappelijke versterking.

De zoekzones zijn per regio in een streekplanuitwerking als volgt uitgewerkt:

Tussen Ermelo en het landbouwontwikkelingsgebied ligt een zoekzone landschappelijke versterking, evenals tussen Ermelo en Harderwijk. Ten aanzien van de toevoeging 'nieuw rood' (rood voor groen) geldt dat in het buitengebied het woonmilieu landelijk wonen primair te realiseren is door functieverandering, hergebruik bestaande gebouwen en woningsplitsing en secundair door nieuwbouw (in de vorm van uitbreiding van kernen).

De gemeente Ermelo vertaalt dit beleid via een wijzigingsbevoegdheid in hun bestemmingsplannen voor het buitengebied, een en ander volgens een Gebiedsvisiekaart, waarop aangeduid staat waar welke vormen van woningbouw zijn toegestaan. In het als 'Rood zwermgebied' aangeduide deel van de zoekzones (bijvoorbeeld ten oosten van Ermelo) zijn bepaalde vormen van (kleinschalige) woningbouw bijvoorbeeld toegestaan, in combinatie met landschappelijke versterking. Voorbeelden hiervan zijn 'kleinschalige landgoederen op de dekzandrug' en 'woonbebouwing in het groen' uit de Structuurvisie Ermelo 2010.

Beleid landschap en kernen

Legenda

- Begrenzing Nationale Landschappen (SG)
1. Arnhemse Veluwe; 2. Veluwe
- Waardevolle open gebieden (SG)
- Groene wig (SG)
- Beschermd stads- en dorpsgezicht (KICH)
- Leemputten (WE)
- Landgoedbebouwing mogelijk (SG)
- Zoekzone wonen (RVG)
- Zoekzone wonen lage dichtheid (RVG)
- Zoekzone werken (RVG)
- Zoekzone landschappelijke versterking (RVG)
- Uitbreiding kleine kernen (RVG)
- Nieuwe ontwikkelingen infrastructuur (Indicatief)

SG	= Streekplan Gelderland
RVG	= Ruimtelijke Verordening Gelderland
KICH	= Kennisinfrastructuur Cultuurhistorie
WE	= Waterplan Ermelo
WG	= Waterplan Gelderland

Ruimtelijke verordening Gelderland (Ontwerp)

Gedeputeerde Staten hebben op 3 november 2009 het ontwerp van de Ruimtelijke Verordening Gelderland vastgesteld. Van 16 november tot en met 14 december 2009 lag het ontwerp ter inzage. De Wet ruimtelijke ordening (Wro) maakt het voor de provincie onder andere mogelijk het instrument verordening in te zetten. Met een verordening kunnen Provinciale Staten regels stellen over de inhoud, toelichting of onderbouwing van bestemmingsplannen. Deze regels kunnen betrekking hebben op het gehele provinciale grondgebied, delen of gebiedsgerichte thema's.

Zoeklocaties wonen, werken en landschappelijke versterking (kaart pagina 40)

De zone ten (zuid)westen en ten noorden van de kern Ermelo is enerzijds aangewezen als zoekzone voor *wonen* en anderzijds als zoekzone voor *landschappelijke versterking*. Bij Tonsel is een klein gebied aangewezen als zoekzone voor *werken*. Bij de A28, ten noordwesten van de kern Ermelo, is een gebied aangewezen als zoekzone voor *wonen in lage dichtheid*. Dit is uitgewerkt in het Bestemmingsplan Horst Noord.

Een brede strook ten zuiden van Putten is aangeduid als zoekzone voor *landschappelijke versterking*. Ten oosten van de kern Putten liggen een zoekzone voor *wonen*, en wat kleinere zoekzones voor *landschappelijke versterking*. Verder zijn ten zuiden en ten westen twee kleinere zoekzones voor *werken* aangewezen. Speuld is aangeduid als *uitbreiding kleine kernen*.

Buiten de genoemde zoekzones is uitbreiding van de betreffende activiteit over het algemeen niet toegestaan/wenselijk (bij wonen en werken) of geen specifiek doel (bij landschappelijke versterking).

Landschap (kaart pagina 40)

Arkemheen is aangeduid als 'Waardevol open gebied' en 'Nationaal landschap'. Het bosgebied in het oosten van beide gemeenten behoort tot nationaal landschap 'Veluwe'. Gebieden bij Speuld en Leuvenum zijn ook aangewezen als waardevolle open gebieden, evenals de open zones bij het bosgebied Gerven.

In waardevolle open gebieden worden geen bestemmingen toegestaan die de openheid van het landschap aantasten. Nationale landschappen zijn internationaal zeldzaam of ze zijn uniek of kenmerkend voor Nederland.

De Nationale landschappen overlappen in de provincie Gelderland voor een groot deel met de waardevolle landschappen. Waardevolle landschappen zijn gebieden met (inter)nationaal en provinciaal zeldzame of unieke landschapskwaliteiten. Het ruimtelijk beleid voor dergelijke landschappen is behouden en versterken van de landschappelijke kernkwaliteiten. Voor de waardevolle landschappen hebben Gedeputeerde Staten de kernkwaliteiten beschreven in de streekplanuitwerking "Kernkwaliteiten waardevolle landschappen" (Arkemheen: Extreme openheid, karakteristieke verkaveling. Veluwe: Groene long, stuwwallen, afwisseling open heide, zandverstuivingen en bossen e.d.)

Water (kaart pagina 38)

In waterwingebieden zoals bij Koudhoorn worden alleen bestemmingen toegestaan die ten goede komen aan de waterwinning. In grondwaterbeschermingsgebieden (bij Koudhoorn en Speuld) worden alleen bestemmingen toegestaan die geen risico of minder risico voor het grondwater meebrengen dan met de huidige bestemming het geval is. Het grondwaterbeschermingsgebied bij Speuld wordt opgeheven, omdat de drinkwaterwinning zal worden beëindigd.

De Ecologische Hoofdstructuur (EHS)

Voor het plangebied is de realisatie van de EHS (kaart pagina 38) de belangrijkste opgave vanuit het Rijksbeleid. Dit beleid is uitgewerkt in het Streekplan Gelderland 2005.

Een groot deel van het plangebied is aangewezen als EHS. De oostelijke oeverzones van het Nuldernauw zijn aangewezen als ecologische verwevingszone (voor dit gebied is het Inrichtingsplan groene kruispunt Nuldernauw opgesteld), evenals de zone ten zuiden van de bebouwde kom van Putten en bij Koudhoorn, Speuld, Staverden en Leuvenum.

Het grootste deel van de bos- en heidegronden in het oostelijke deel van beide gemeenten is aangewezen als bestaand natuurgebied.

Tussen de kernen Ermelo en Putten is een Ecologische Verbindingszone aangegeven, die het bosgebied van de Veluwe moet verbinden met de oeverzone van het Nuldernauw en de Flevopolders. De verbinding loopt via het groene kruispunt door naar het Horsterwold en de uiteindelijk de Oostvaardersplassen. Doelsoorten zijn onder meer de das, otter, ringslang en snoek.

Binnen de ecologische hoofdstructuur geldt de 'nee, tenzij'-benadering. Dit houdt in dat bestemmingswijziging niet mogelijk is als daarmee de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied significant worden aangetast, tenzij er geen reële alternatieven zijn en er sprake is van redenen van groot openbaar belang.

Robuuste ecologische verbindingszone (kaart pagina 38)

Het landgoederengebied ten zuiden van Putten en een noordelijke aftakking via de Veldbeek en Oldenaller richting de Oostvaardersplassen zijn begrensde robuuste ecologische verbindingszones. De zone waar het landgoederengebied deel van uit maakt wordt ook wel groene valleilint genoemd en moet het Veluwemassief verbinden met de Utrechtse Heuvelrug. Vrijwel de hele zone ligt in de EHS en wordt als zodanig beschermd.

Natura 2000

In 1998 is een nieuwe Natuurbeschermingswet gemaakt. Deze wet is gericht op gebiedsbescherming. De bescherming van soorten is geregeld in de Flora- en faunawet. De Natuurbeschermingswet 1998 is op 1 oktober 2005 gewijzigd. Sindsdien zijn de bepalingen vanuit de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn in de Natuurbeschermingswet verwerkt. De Vogelrichtlijn- en Habitatrichtlijn-gebieden worden in Nederland gecombineerd als Natura 2000-gebieden aangewezen.

In het plangebied zijn drie gebieden in procedure voor aanwijzing als Natura 2000-gebied (kaart pagina 38):

- Veluwe,
- Veluwerandmeren,
- Arkemheen.

Voor activiteiten of projecten die schadelijk zijn voor de beschermde natuur geldt een vergunningplicht.

Voor het Natura 2000-gebied Veluwe zijn 33 Natura 2000-doelen vastgesteld, waaronder het behoud van diverse heidentypen en oude eikenbossen.

De volgende kernopgaven zijn benoemd:

- Landschappelijke samenhang en interne compleetheid (bijvoorbeeld een evenwichtige verdeling van open en gesloten gebieden en geleidelijker overgangen),
- Kwaliteitsverbetering van zure vennen,
- Structuurrijke droge heiden door vergroting van de variatie in structuur en ontwikkeling van geleidelijke overgangen met bos,
- Verbinden heidecomplexen,
- Behoud en verbetering oude eikenbossen.

De volgende kernopgaven zijn benoemd voor Natura 2000-gebied Veluwerandmeren:

- Landschappelijke samenhang en interne compleetheid (bijvoorbeeld samenhang tussen slaapplaatsen en foerageergebieden voor grasetende watervogels en meervleermuizen),
- Nastreven van een meer evenwichtig systeem met goede waterkwaliteit voor waterplanten, vissen en schelpdieren,
- Voldoende open water met ruiplaatsen en rustgebieden voor watervogels,
- Moerasvorming aan de randen van de meren voor land-water interactie en paaigebieden voor vissen,

De volgende kernopgave is benoemd voor Natura 2000-gebied Arkemheen:

- Landschappelijke samenhang en interne compleetheid (bijvoorbeeld samenhang tussen slaapplaatsen en foerageergebieden voor grasetende watervogels en meervleermuizen),

In het plangebied zijn drie Natura-2000 gebieden aangewezen. De Provincie werkt aan de beheerplannen voor deze gebieden.

De bosgebieden in het oosten van de gemeenten Ermelo en Putten behoren tot Natura2000-gebied 'Veluwe' (hogere zandgronden), inclusief het gebied De Leemputten bij Staverden.

Het Nuldernauw is onderdeel van Natura 2000-gebied 'Veluwerandmeren'. Kernopgaven zijn het nastreven van een meer evenwichtig systeem met goede waterkwaliteit, voldoende open water met ruiwater en rustgebieden voor watervogels en moerasvorming aan de randen van de meren. Voor enkele habitattypen, habitatsoorten, broedvogels en niet broedvogels (vooral watervogels) zijn instandhoudingdoelstellingen gesteld.

Ook Arkemheen is aangewezen als Natura 2000-gebied. Bijna alle graslanden in het gebied zijn ofwel weidevogelreservaat of beheergebied dat onder de voormalige SAN-regeling valt.

Natuurbeheerplan Provincie Gelderland 2009

Ten behoeve van de uitvoering van de subsidieregelingen 'Subsidieverordening Natuur en Landschapsbeheer Gelderland 2009' en de 'Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap', stelt de provincie een natuurbeheerplan op. In een natuurbeheerplan begrenzen Gedeputeerde Staten gebieden waar subsidiëring van beheer van natuur, agrarische natuur en landschapselementen plaats kan vinden. Het natuurbeheerplan geeft ook aan waar kwaliteitsimpuls voor natuur en landschap mogelijk zijn. Daarnaast beschrijft het natuurbeheerplan per (deel)gebied welke natuur- en landschapsdoelen van toepassing zijn en stelt het natuurbeheerplan zo nodig aanvullende eisen ten aanzien van het uitvoeren van bepaalde beheermaatregelen. Het natuurbeheerplan vormt een belangrijk instrument voor de realisering van het Rijks- en Provinciaal natuur- en landschapsbeleid waaronder de realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS).

Voor de ontwikkeling en het beheer van aangeduide percelen is subsidie te verkrijgen, wanneer de beoogde maatregel bijdraagt aan het beoogde natuur- of beheerdoel.

Waterplan Gelderland 2005-2015

Het gebied rond de Hierdense/Leuvenumse beek is aangewezen als natte landnatuur en beschermingszone natte landnatuur. Het bekensysteem zelf wordt gezien als water van het hoogste ecologische niveau (HEN). Dergelijke waterlichamen benaderen het meest een natuurlijke situatie. De provincie wil die ecologische waarde beschermen en eventuele negatieve beïnvloeding terugdringen. Verder zijn in het gebied van de Hierdense/Leuvenumse beek SED-wateren aanwezig. Dit zijn wateren met een specifiek ecologische doelstelling. Deze wateren hebben een ecologische waarde of kunnen die door een relatief geringe inspanning krijgen. De provincie wil vooral de natuurwaarden herstellen en beschermen.

De landgoederenzone ten zuiden van Putten is aangewezen als

natte landnatuur en beschermingszone natte landnatuur. Het bekensysteem 'Veldbeek' wordt gezien als water van het hoogste ecologische niveau (HEN). Verder zijn in het gebied rond de Volenbeek / Groevenbeek SED-wateren aanwezig.

TOP- lijstgebieden verdrogingsbestrijding

In het plangebied zijn de volgende gebieden aangewezen als TOP-lijst gebied (kaart pagina 38):

- Halvinkhuizerveld,
- Dal van de Veldbeek,
- Appelse en Kruishaarse Heide,
- Noordrand landgoed Appel.

Dit zijn gebieden met bijzondere natte natuurwaarden. Afspraak tussen de provincies en het Rijk is om in deze gebieden de verdroogde natuur voor 2013 te herstellen.

Reconstructieplannen 'Veluwe' en 'Gelderse Vallei / Utrecht Oost'

Reconstructieplannen zijn gemaakt om de integrale opgaven die op het platteland spelen te kunnen aanpakken. In delen van het landelijk gebied zitten de functies (intensieve) landbouw, wonen, werken, recreatie natuur en landschap elkaar te vaak in de weg. Het gevolg is dat vooral economisch belangrijke sectoren als landbouw en recreatie zich niet genoeg kunnen ontwikkelen en de kwaliteit van natuur, landschap en water te weinig verbetert.

In Gelderland zijn in 2005 reconstructieplannen opgesteld die de toekomst van het platteland vormgeven. Dat is gebeurd in drie reconstructiegebieden; het plangebied ligt deels in het reconstructiegebied 'Veluwe' en deels in het reconstructiegebied 'Gelderse Vallei'.

Zonering

Een belangrijk onderdeel van het reconstructieplan is de zonering (kaart pagina 45). Gebieden hebben een bepaalde bestemming gekregen:

- 1 gebieden waar landbouw voorrang krijgt (landbouw-ontwikkelingsgebieden),
- 2 gebieden waar de natuur voorrang krijgt (extensiveringsgebieden),
- 3 gebieden waar verschillende functies naast elkaar bestaan (verwevingsgebieden).

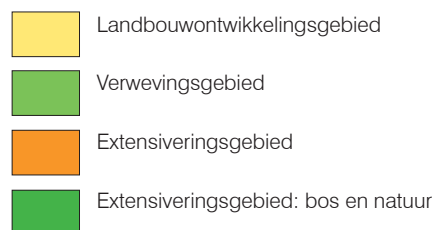
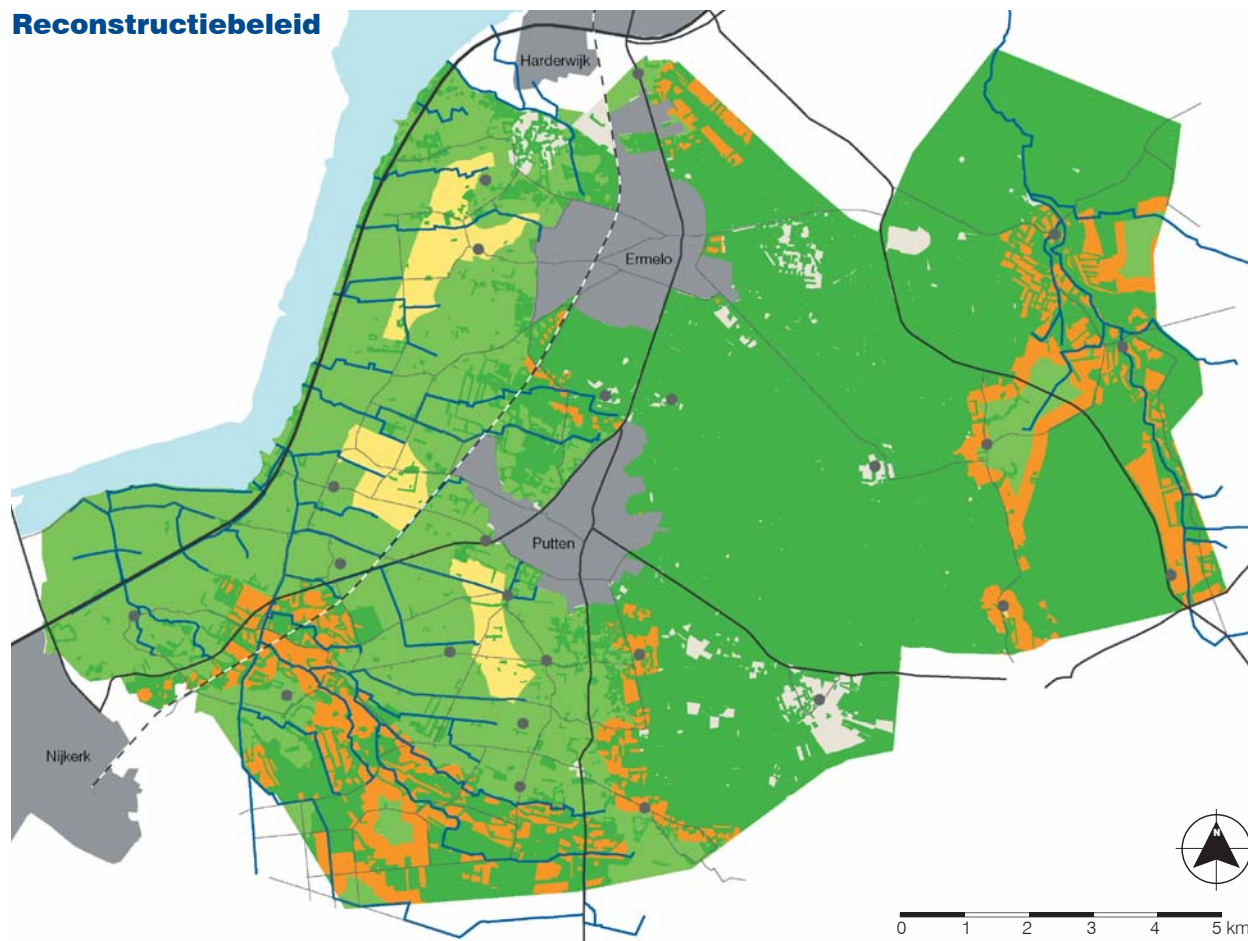
Deze indeling heeft gevolgen voor bijvoorbeeld vestiging of uitbreiding van intensieve veehouderijen. In landbouwonwikkelingsgebied ligt het primaat bij de landbouw. In het kader van de reconstructie zal geheel of gedeeltelijk worden voorzien in de mogelijkheid tot uitbreiding en nieuwvestiging van intensieve veehouderij.

In landbouwonwikkelingsgebied krijgt vooral de intensieve productielandbouw het primaat. Nieuwvestiging van hokdierbedrijven op vrijkomende locaties ('sterlocaties') wordt gefaciliteerd. Daarbij gaat het om de verplaatste hokdierbedrijven die uit extensiveringsgebieden of in een enkel geval uit de verwevingsgebieden afkomstig zijn.

In de extensiveringsgebieden ligt het primaat bij natuur. Nieuwvestiging, hervestiging en omschakeling van/naar intensieve veehouderijen is niet toegestaan. Uitbreiding en vervangende nieuwbouw zijn onder voorwaarden toegestaan.

In verwevingsgebieden ligt het primaat bij een verweving van wonen, landbouw en natuur. Nieuwvestiging van intensieve veehouderijen is niet toegestaan; uitbreiding, hervestiging en omschakeling onder voorwaarden wel.

Reconstructiebeleid

Reconstructieplan Veluwe

Het bosgebied in het oosten van beide gemeenten (vanaf de oostelijke dorpsranden, inclusief een groot deel van de 'groene wig', richting het oosten) ligt in het reconstructiegebied 'Veluwe'. Het grootste deel van het bosgebied in het oosten van beide gemeenten is aangewezen als 'extensiveringsgebied bos en natuur'. Bij Speuld en Leuvenum zijn zones aangewezen als 'verwevingsgebied' en 'extensiveringsgebied landbouw'. Ook het gebied tussen Ermelo en Putten is deels aangeduid als 'extensiveringsgebied' (zowel bos en natuur als landbouw).

Planuitwerking Agrarische enclave Uddel-Elspeet

Het gebied rondom Speuld is onderdeel van de agrarische enclave Uddel- Elspeet. Voor dit gebied is een planuitwerking opgesteld. In de planuitwerking zijn maatregelen opgenomen die de reconstructiedoelen moeten realiseren. Daarbij is de zonering uit het Reconstructieplan Veluwe gehandhaafd.

De reconstructiedoelen zijn:

- het bieden van mogelijkheden voor bedrijfsontwikkeling in de veehouderij, uitgaande van het behoud van de 60.000 huidige kalverplaatsen en het niet vergroten van dit aantal,
- het verminderen van de emissie van ammoniak op gebiedsniveau van de Agrarische Enclave Uddel-Elspeet met 50% gedurende de reconstructie-planperiode van twaalf jaar,
- ontstening (functieverandering) en verbeteren van het landschapsbeeld,
- verbeteren van water- en milieukwaliteit,
- natuurontwikkeling.

In de planuitwerking is gekozen voor het scenario Actieve Stimulering, wat wil zeggen dat ernaar wordt gestreefd om de doelen zonder dwang te behalen.

Middelen die worden ingezet om de doelen te halen zijn: een gebiedsplatform, inzet van een gebiedsmakelaar, vrijwillige verkaveling en instrumenten zoals verplaatsingsregelingen.

Reconstructieplan Gelderse Vallei / Utrecht Oost

Het westelijke deel van het plangebied ligt in het reconstructiegebied 'Gelderse Vallei'. Het grootste deel is aangewezen als verwevingsgebied. Delen van de overgangslandschappen bij de dorpsranden van Ermelo en Putten en de landgoederenzone Gerven - Hell zijn aangewezen als extensiveringsgebied en bestaand bos- en natuurgebied. Bij Horst en Telgt, Hoeverveld en Huinen / Huinerbroek liggen landbouwontwikkelingsgebieden.

Belvoir 3

De provincie Gelderland heeft in de Nota Belvoir een overzicht gegeven van het provinciale cultuurhistorische beleid. De nota is een ontwikkelings- en actieplan voor de periode 2009-2012. Het provinciale cultuurhistorische beleid bevat 5 doelstellingen:

- ontwikkelen en vaststellen van cultuurhistorische waarden,
- cultuurhistorie als volwaardige wegingsfactor betrekken bij de ruimtelijke inrichting en toepassen als inspiratiebron bij de vormgeving van ruimtelijke ontwikkelingen,
- versterken van de cultuurhistorische bijdrage in de ontwikkeling van een krachtige economie,
- duurzaam instandhouden van bestaande en toekomstige cultuurhistorische waarden,
- bevorderen van cultuurhistorisch besef (draagvlak verbreding).

De consequenties van het archeologiebeleid zijn afzonderlijk uitgewerkt in actiepunten. Deze actiepunten zijn gericht op:

- het verbeteren van de zichtbaarheid van archeologische waarden door het opzetten van een archeologisch informatiesysteem,
- het vroegtijdig integreren van archeologische belangen in ruimtelijke plannen,
- het benutten en versterken van de economische waarden van archeologie,
- het duurzaam in stand houden van archeologische waarden,
- het creëren en vergroten van het besef en draagvlak voor archeologische waarden.

Om de centrale doelstelling van Belvoir 3 te kunnen realiseren heeft de provincie drie opgaven geformuleerd:

1. realisatie van duurzaam functioneel gebruik van de cultuurhistorie,
2. op basis van streefbeelden 2016 realisatie van gezamenlijke cultuurhistorische programma's en projecten,
3. realisatie van definitieve maatschappelijke verankering van cultuurhistorie en borging met behulp van geldende regelgeving.

Beeldkwaliteitsplan Functieveranderingen Gelderse Vallei (2008)

In 2008 heeft de regio Gelderse Vallei het Beeldkwaliteitsplan Functieveranderingen Gelderse Vallei opgesteld. Dit Beeldkwaliteitsplan heeft als doel de ambities ten aanzien van de verbetering van de ruimtelijke kwaliteit bij functieveranderingen weer te geven. Het is de bedoeling dat initiatiefnemers aan de hand van het Beeldkwaliteitsplan hun plannen voor functieverandering verder vorm geven. De uiteindelijke toetsing van de initiatieven vindt plaats aan de hand van het Beeldkwaliteitsplan en de gemeentelijke welstandsnota's.

De regio Gelderse Vallei bestaat uit verschillende landschapstypen. Voor deze typen worden (in de meeste gevallen) verschillende beeldkwaliteitseisen gehanteerd. Het gaat om de volgende landschapstypen: Polderlandschap, Veenontginningslandschap, Broekontginningslandschap, Heideontginningslandschap, Kampenlandschap, Enken, Oeverwallenlandschap en Beekdal.

Voor het buitengebied van de gemeente Ermelo geldt de Streekplanuitwerking Functieverandering Regio Noord Veluwe. Voor de agrarische enclave Uddel-Elspeet is een apart beeldkwaliteitsplan functieverandering opgesteld. Hierin zijn richtlijnen opgenomen voor onder meer de locatie van nieuwbouw op het erf, materiaalgebruik en erfbeplanting (er is een ervenconsulent beschikbaar om de aanvragers van functieverandering te adviseren).

Beschermde stads- en dorpsgezichten

Oud- en nieuw Groevenbeek en Staverden zijn aangewezen als beschermd dorpsgezicht. Een beschermd stads- of dorpsgezicht wordt aangewezen door de ministeries van OCW en VROM. Voor beschermde stads- en dorpsgezichten gelden aparte regels met betrekking tot bestemmingsplannen.

Een beschermend bestemmingsplan is veel gedetailleerder dan een "normaal" bestemmingsplan en bovendien gelden er strengere regels. Groevenbeek is voorzien van een bescherming in het Bestemmingsplan Buitengebied Midden West (Ermelo).

Monumenten / Archeologische monumenten

In het plangebied zijn veel (archeologische) monumenten aanwezig. Dergelijke monumenten worden beschermd, onder andere via het bestemmingsplan. Aanpassingen aan bebouwing en graafwerkzaamheden zijn in geval van monumenten of archeologische waardevolle terreinen aan (strengere) regels gebonden.

Bebouwing

Rond Ermelo en bij Drie, Speuld, Leuvenum en Staverden liggen veel monumentale boerderijen van het hallehuistype en andere bijzondere agrarische – en woongebouwen. Ook bij Putten, Koudhoorn en Krachtighuizen staan monumentale boerderijen.

Op het terrein van stichting 's Heerenloo is een vroeg 16^e eeuwse poortgebouw bewaard gebleven. Op landgoed Oud Groevenbeek staat een kasteel/buitenplaats. Bij de Nijkerkerweg (Putten) liggen een landhuis en koetshuis (Bijstein). Ten noordwesten van Putten ligt Vanenburg, een cluster van bijzondere woonbebouwing. Ten westen van Putten ligt verder het buitenhuis Oldenaller.

Terreinen van zeer hoge archeologische waarde

De Groevenbeekse Heide, het Speulderbos, de Ermelose Heide en Sparrendaal zijn beschermde terreinen van zeer hoge archeologische waarde (grafheuvels, urnenveld, nederzetting e.d.). Verder liggen in de bossen ten oosten van Ermelo en Putten verspreid nog enkele grafheuvels, welke tevens beschermd zijn en van zeer hoge archeologische waarde zijn. Ten oosten van Putten liggen tevens enkele terreinen van zeer hoge archeologische waarde (grafheuvels), evenals aan de Leembruggerweg (nederzetting).

4.2 Beleid gemeente Ermelo

De gemeente Ermelo beschikt over actuele bestemmingsplannen voor het buitengebied (o.a. Buitengebied Midden-West, Agrarische enclave) of heeft ze in de maak. De bestemmingsplannen schrijven voor welke functies en gebruiksvormen mogelijk zijn op welke plekken. Voor deze uitgangspuntennotitie voert het te ver om de bestemmingsplannen uitgebreid te beschrijven, wel vormen ze uiteraard het juridische kader voor ontwikkelingen.

Structuurvisie Ermelo 2015

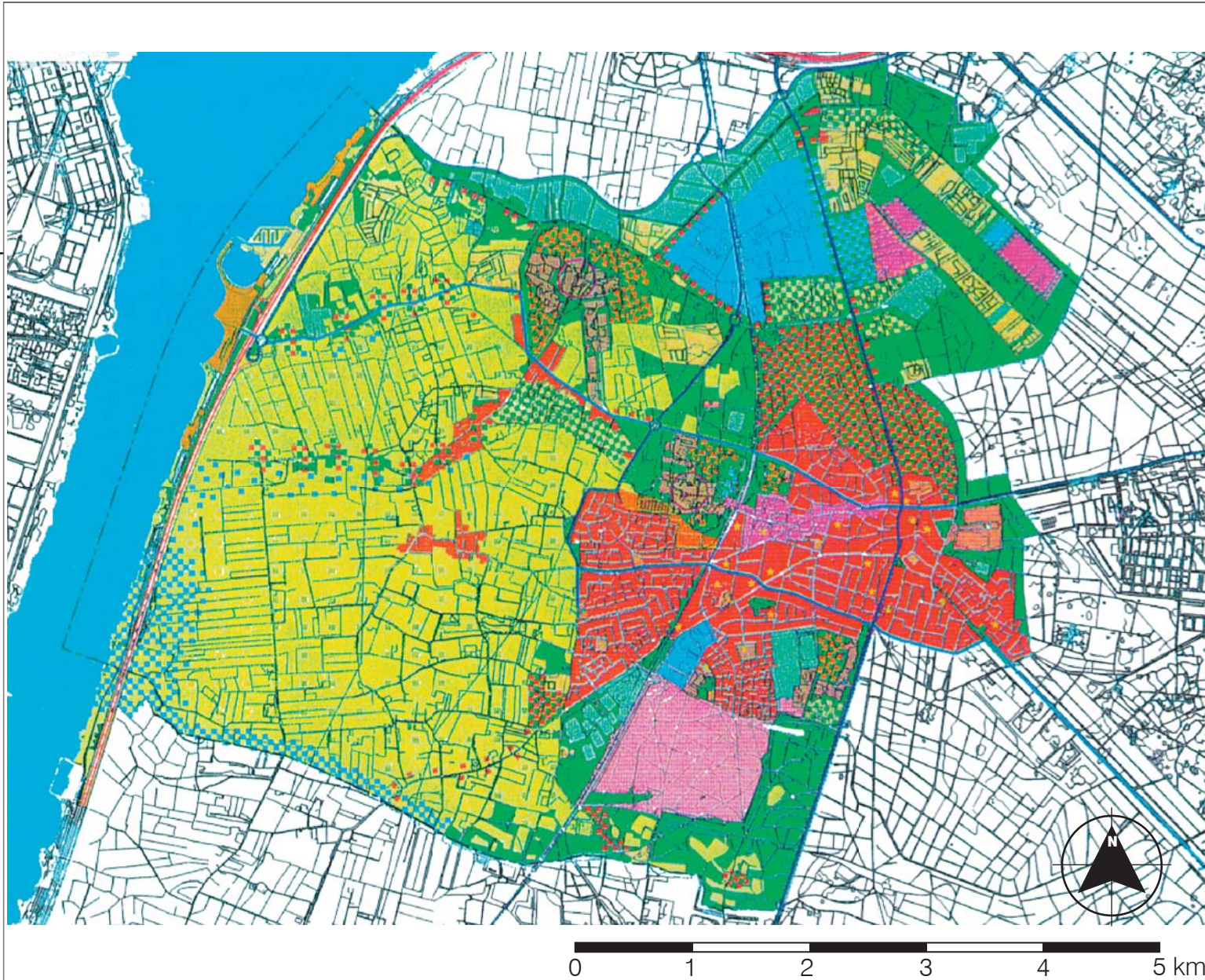
In 2001 is door de gemeenteraad de structuurvisie Ermelo 2015 (kaart op pagina 48) vastgesteld. Onder het motto 'vitaal, groen, zorgzaam' is daarmee een integrale ruimtelijke ontwikkelingsvisie gegeven voor de kom van Ermelo en het westelijk buitengebied van de gemeente. In verband met veranderende externe omstandigheden is de structuurvisie in 2006 op een aantal punten bijgesteld en is op 8 mei 2008 door de raad opnieuw besloten tot een beperkte bijstelling van de structuurvisie. Op het moment van schrijven is een kleine bijstelling van de structuurvisie in procedure. Een meeromvattende structuurvisie 'nieuwe stijl' zal pas in de nieuwe raadsperiode aan de orde komen (2010).

De structuurvisie 2015 onderscheidt een zestal (ruimtelijke) beleidsvelden: Natuur en landschap, Bevolking en wonen, Voorzieningen, Werken en bedrijvigheid, Toerisme en recreatie en Verkeer en vervoer. De Structuurvisie Ermelo wordt momenteel geactualiseerd.

Wonen

Op de themakaart 'Wonen' van de concept-structuurvisie geeft de gemeente zijn visie op inbreidingslocaties en instellingsterreinen weer. Het Trefpunt aan de noordzijde is een uitbreidingsgebied. Op 's Heeren Loo zijn tevens woningbouwmogelijkheden. Op de kaart zijn aangegeven de locaties Horst Noord en Speuld. De laatste

Structuurvisie Ermelo 2015

Legenda

- bos/opgaand groen
- open te houden (landelijk) gebied
- open te houden landelijk gebied met verbrede plattelandsfunctie
- water
- ecologisch waardevol weidevogelgebied
- natuurontwikkeling
- begraafplaats
- heidegebied
- stadsrandfuncties en/of sport/recreatie
- te ontwikkelen woonfunctie
- te ontwikkelen woonbebouwing in het groen op instellingsterreinen (in studio)
- maatschappelijke doeleinden s - school
- overwegend wonen
- inbreidingslocatie
- te handhaven lintbebouwing
- woonbebouwing in het groen
- kleinschalige landgoederen op dekzandrug combinatie wonen/groen/werken
- overwegend centrumfunctie (bestaand en te ontwikkelen)
- bedrijfssterrein
- bedrijven, te transformeren naar bos/verblifsrecreatie
- eendenhouderij, te transformeren naar verblifsrecreatie/wonen/kantoren in het groen
- eendenhouderij, te transformeren naar bos/verblifsrecreatie
- bedrijf/kantoorlocatie in het groen
- verblifsrecreatie H - hotel
- verblifsrecreatie in het groen
- (te ontwikkelen) sportieve dagrecreatie
- te herstructureren voorzieningenconcentratie
- Rijksweg A28
- regionale en lokale hoofdwegen
- regionale en lokale ontsluitingswegen
- spoorlijn + geploteerd station
- tunnel

heeft een zoekzone rondom de kern waarin gezocht wordt naar onder andere ruimte voor een kleine hoeveelheid woningen. Bij Horst is een verzameling van verschillende kleinere projecten in het westelijk deel van de kern beoogd, waaronder Horst-Noord (in ontwikkeling).

Werken

De kaart geeft de locaties weer van de drie voornaamste bedrijventerreinen. Daarbij is ook de uitbreidingsrichting van Veldzicht-Noord aangegeven. De Driehoek, Veldzicht Noord en Tonselse Veld zijn aangegeven als open vlak. Dit zijn gebieden in transitie. Ze veranderen van monofunctioneel naar multifunctioneel terreinen. De Groene Zoom is een stedelijk uitloopgebied waarbinnen nieuwe functies in een overheersende groene omgeving kunnen ontwikkelen.

Verkeer & vervoer

De kaart geeft de hoofdwegenstructuur weer rondom Ermelo. Te zien is van west naar oost; de A28, de Groene Zoomweg, de N303 en de N302. Op de kaart is ook de zoekzone (gearceerd) voor het vervolg van de tweede verbindingsweg weergegeven. Ten slotte is de aansluiting van Veldzicht Noord aangegeven.

Natuur, milieu & landschap

De westzijde van de gemeente wordt gekenmerkt door een afwisseling van openheid en kleine boscomplexen. Deze structuur houdt verband met de ligging van een dekzandrugcomplex dat als vingers richting de randmeren wijst. Dit dekzandrugcomplex is altijd bewoond geweest en ook hedendaags is het bebouwd. De bebouwde kom van Ermelo ligt op de flank van de Veluwe. Deze overgang van laag naar hoog is op sommige plekken in de bebouwde kom goed beleefbaar. De verbinding tussen het westelijk deel van de gemeente en het oostelijk deel wordt gevormd door een drietal historische lijnen.

Deze lijnen zijn vaak gericht vanuit een dorp (Putten of Drie) of gehucht op een landgoed (Staverden) of versterking in het landschap. Met gele stippen zijn landgoederen of markante elementen weergegeven.

Recreatie & toerisme

De gearceerde gebieden zijn de zoekzones naar clustering van de recreatie, de omliggende gebieden zijn geconcentreerde verblijfsrecreatiegebieden. Op het gehele Veluwe massief, groen gekleurd in de kaart, geldt door wijze van saldering van de recreatie. Ten slotte zijn met sterren de toeristische attracties in de gemeente aangegeven.

Waterplan gemeente Ermelo 2008 – 2012

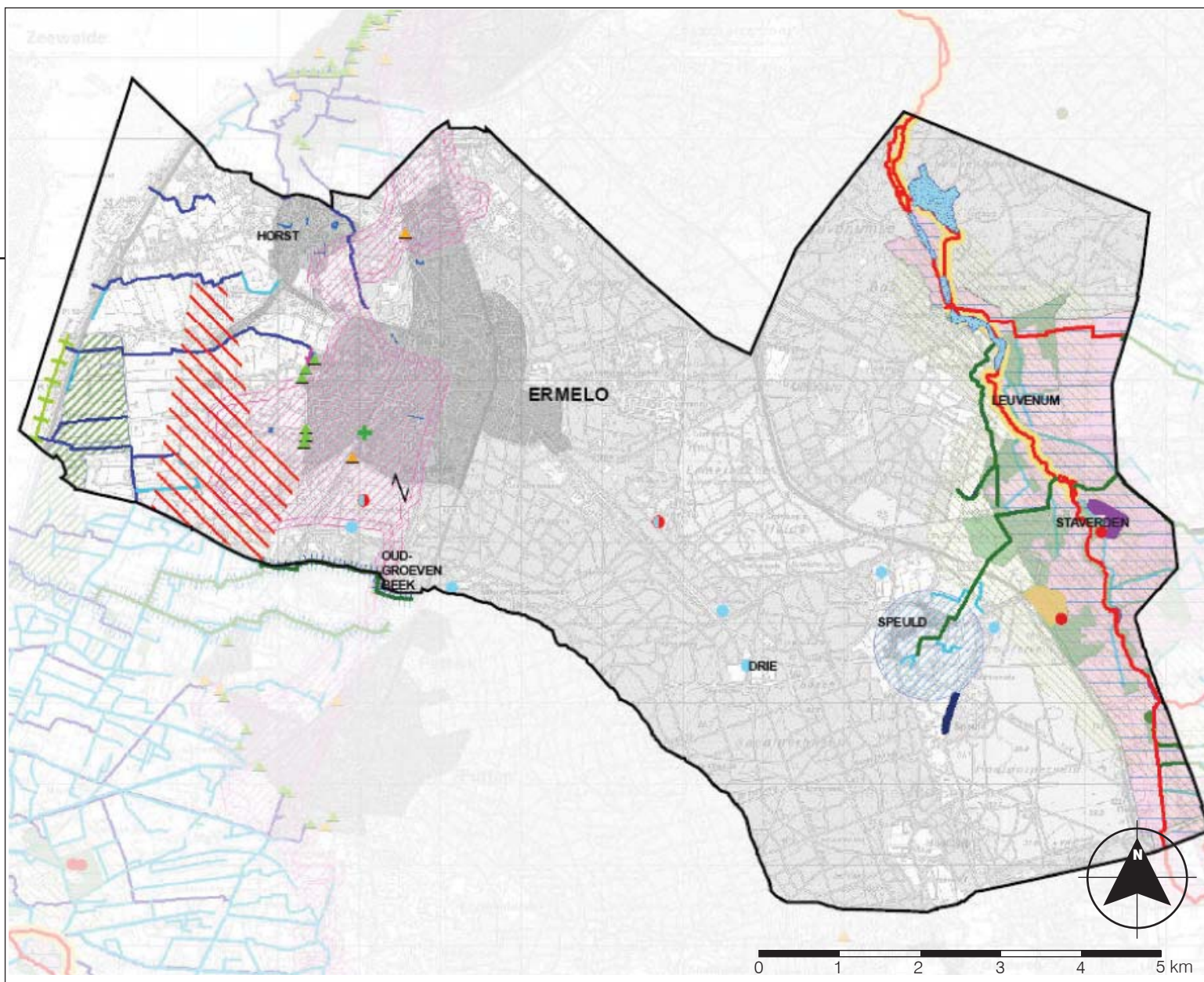
Gemeente Ermelo heeft samen met waterschap Veluwe een waterplan opgesteld (kaart pagina 52). Het waterplan formuleert de doelstellingen die gemeente en waterschap hebben voor het toekomstige waterbeheer. Met het waterplan streven de gemeente en het waterschap naar een gezond, veilig en duurzaam watersysteem met een aantrekkelijke uitstraling dat aansluit bij de natuurlijke omstandigheden op en om het Ermelose grondgebied voor nu en in de toekomst. De thema's die hierbij geformuleerd zijn, zijn: waterkwantiteit, waterkwaliteit en ecologie, water in de bebouwde leefomgeving, grondwater, afvalwater en afkoppelen hemelwater en beheer en onderhoud stedelijk water. In het uitvoeringsprogramma zijn projecten opgenomen om de geconstateerde knelpunten op te kunnen lossen in de periode 2008-2012.

Westflankstudie

In 2009 hebben de gemeenten Ermelo en Putten een studie naar ontsluitingsvarianten uitgevoerd (kaart pagina 40). Onderzocht zijn:

- Verlengde Kolkbaantracé (+ varianten)
- Kerkdennen (+ varianten)
- Westflank)+ varianten)

Visiekaart Water Ermelo

Legenda

- Watersysteem**
- A-wateren
 - B-wateren
 - vijvers
 - voormalig Hessenmeer
 - Stedelijk gebied
- Waterketen**
- hemelwateroverstort-/uitlaat verbeterd gescheiden stelsel
 - rioolwateroverstort-/nooduitlaat gemengd stelsel (niet op oppervlaktewater)
- Waterbergingsgebieden**
- waterbergingsgebieden
- Kaderrichtlijn Water**
- waterlichaam
- Waternatuur**
- HEN-water (=A-water)
 - SED-water (=A-water)
 - HEN-ven
 - SED-ven
 - Ven/poel
 - bescherm d ven
- Natte landnatuur**
- natte landnatuur
 - beschermingszones natte landnatuur
- Overig**
- weidevogelgebied
 - TOP-gebieden
 - natuurontwikkeling
 - Leemplassen
- Grondwater**
- grondwatermeter
 - grondwateroverlast opgelost
 - grondwaterfluctuatietoneel
- Overig**
- cultuurhistorische waarde kasteel Staverden
 - EVZ kamsalamander zoekgebied poelen
 - aanleg educatiesloot

Archeologische monumentenzorg in de gemeente Ermelo

In 2009 heeft de gemeente Ermelo de beleidsnota 'Archeologische monumentenzorg in de gemeente Ermelo' opgesteld. Ermelo wil haar verantwoordelijkheid voor het archeologische erfgoed vertalen naar een eigen visie en een eigenstandig AMZ-beleid ontwikkelen. Waar beleidsvrijheid toepasbaar is, wil de gemeente dat ook benutten. Uitgangspunt in het archeologiebeleid is het streven naar beheer en behoud van in de bodem aanwezige archeologische waarden om te voorkomen dat unieke informatie over het verleden van de gemeente verloren gaat. Een goede aansluiting bij het rijks- en provinciale archeologiebeleid is daarbij een voorwaarde. Met een eigen archeologiebeleid scheidt de gemeente Ermelo niet alleen duidelijkheid binnen de gemeentelijke organisatie maar ook naar andere overheden, burgers en belanghebbenden.

Vindplaatsen

In totaal komen er in Ermelo 518 bekende archeologische vindplaatsen voor, waarvan er 64 als bekend AMK-terreinen staan geregistreerd op de archeologische monumentenkaart van Gelderland. Er zijn 26 wettelijk beschermde terreinen; 26 terreinen zijn van zeer hoge archeologische waarde; zes terreinen zijn van hoge archeologische waarde; en zes terreinen zijn van archeologische waarde. De vindplaatsen zijn zowel op de archeolandschappelijke kaart als op de archeologische waarden- en verwachtingskaart weergegeven (zie kaart op pagina 20).

Potentie

De archeologische waarden- en verwachtingenkaart van de gemeente Ermelo maakt ook duidelijk dat er nog veel onbekende archeologische waarden (potentieel) aanwezig kunnen zijn. Deze kaart geeft gebieden aan met hoge, middelhoge en lage archeologische verwachtingswaarden. Voor gebieden met een hoge archeologische verwachtingswaarde gelden hogere eisen dan voor gebieden met een lagere archeologische verwachtingswaarde.

Binnen Ermelo kunnen ruwweg elf archeologische kerngebieden worden onderscheiden. Een archeologisch kerngebied is een gebied waar een grote ensemblewaarde, contextuele samenhang en hoge dichtheid van archeologische vindplaatsen bestaat in relatie tot het natuurlijke landschap. De volgende archeologische kerngebieden worden onderscheiden: Horst, Telgt, Ermelo, Kriemelkuil, Ermelosche heide, Drie, Speuld, Speulderbos, Houtdorp, Leuvenum, Staverden.

Welstandsnota

In de Welstandsnota (2007) is vastgelegd hoe het welstandstoezicht in de gemeente Ermelo is geregeld. Tevens geeft deze nota uitgangspunten en criteria voor het welstandsoordeel. Het gemeentebestuur van Ermelo heeft met deze nota een belangrijke stap gezet naar modernisering en vermaatschappelijking van het welstandstoezicht. In de nota is voor het buitengebied vastgelegd dat bij nieuwbouw rekening moet worden gehouden met landschappelijke en stedenbouwkundige inpassing.

Toeristisch recreatief beleidsplan Ermelo

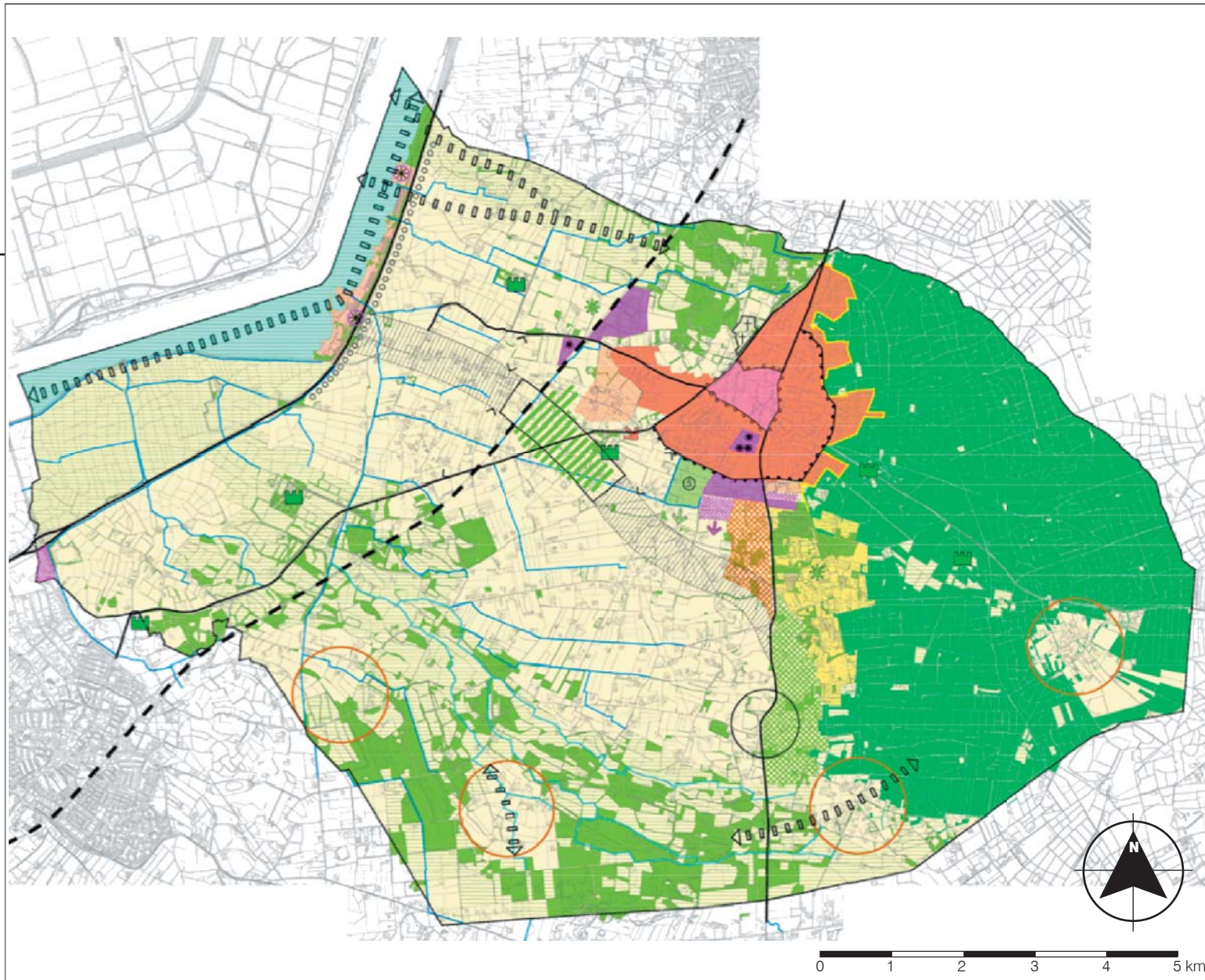
Het beleidsplan gaat uit van een 'groene' en 'vitale' ontwikkeling van de sector recreatie & toerisme. Recreatie & toerisme moeten natuur en landschap zo min mogelijk schaden. Beter nog is een harmonieuze ontwikkeling van Recreatie & toerisme enerzijds en natuur en landschap anderzijds. Voorts hebben recreatieve activiteiten die tot extra bestedingen en werkgelegenheid leiden prioriteit. Verder dienen activiteiten ontwikkeld te worden die een jonger publiek aantrekken.

Het beleidsplan onderscheidt enkele deelgebieden waarbinnen specifiek beleid geldt ten aanzien van recreatie. Deze deelgebieden komen grotendeels overeen met die in het Streekplan (1996).

Per recreatietype gelden de volgende algemene doelstellingen:

- Nieuwvestiging en uitbreiding van verblijfsrecreatie wordt toegejuicht op plaatsen die volgens het Streekplan geschikt zijn.

Structuurplan Putten 2004

Legenda

	plangrens		waternatuur HEN
	gegevens GBKN		beken
	centrumgebied		rijksweg A28
	woongebied		bestaande ontsluitingsweg
	wonen in het bos		buitenringweg
	ontwikkeling woongebied (2015)		binnenringweg
	wonen en recreatie in het groen		spoorlijn
	ontwikkelingsrichting woonfuncties (2030)		mogelijke omzetting naar lokale ontsluiting
	verstedelijkingscontour (G.S. 1999)		zoekgebied N303 (combinatiealternatief)
	bedrijventerrein		mogelijke aansluiting lokale weg
	ontwikkeling bedrijventerrein (2015)		N303 verdiept (ondertunneld)
	potentiële locaties bedrijventerrein (2030)		nadere uitwerking verkeersveiligheid
	ontwikkeling zakelijke dienstverlening (2015)		zoekgebied plaatsing windturbines
	ontwikkelingsrichting zakelijke dienstverlening (2015)		
	herstructurering 2015/2030		
	gemengd gebied		
	sportcomplex		
	uitbreidingsrichting sportcomplex		
	buitenplaats		
	concentratiepunt dag- en verblijfsrecreatie		
	begraafplaats/uitbreiding 2015		
	ontwikkeling stedelijk uitloopgebied		
	concentratie verblijfsrecreatie		
	recreatielandschap (randmieren)		
	bosgebied (Veluwe)		
	bosgebied (Gelderse Vallei)		
	agrarisch gebied		
	Ecologische HoofdStructuur		
	nadere uitwerking agrarische clusters		
	ecologische verbindingzone		
	landschappelijke inpassing		
	water		

- Ontwikkelingen moeten landschappelijk ingepast worden en mogen geen negatieve invloed op het landschap hebben.

Als clusters voor dagrecreatie gelden het centrum van Ermelo en de randmerenzone. Upgrading en uitbreiding van de recreatieve activiteiten verdienen hier de voorkeur; voor de randmerenzone geldt wel dat versterking niet wenselijk is. Het verbeteren van fietsroutes van en naar recreatiegebieden is tevens van belang. De gemeente staat positief-kritisch tegenover recreatieve intenties van agrariërs in het buitengebied; activiteiten zijn mogelijk zolang ze recht doen aan de overige functies in het agrarisch buitengebied.

4.3 Beleid gemeente Putten

Ontwerp Structuurplan Putten 2004

In 1999 heeft de gemeenteraad van Putten besloten een twaalfal beleidswensen uit te voeren. Eén ervan was om een visie te ontwikkelen met betrekking tot het ruimtelijk toekomstperspectief in deze gemeente. Via het opstellen van het structuurplan is een samenhangend ruimtelijk beleid ontwikkeld (kaart pagina 52).

Wonen

De gemeente zet in op herstructurering en inbreidingslocaties. Een locatie ten westen en een kleinere locatie ten zuiden van de kern van Putten zijn aangewezen als ontwikkelingslocatie woongebied. Voor de eerstgenoemde locatie is tevens een ontwikkelingsrichting aangewezen. Een zone ten westen van Putten is aangewezen als stedelijk uitloopgebied, waar een verweving van functies wordt voorgestaan.

Werken

Ten zuiden van Putten zijn twee kleine locaties aangewezen als (potentiële) ontwikkelingslocaties bedrijventerrein. In het zuidwesten

van de gemeente, aan de A28, is tevens een ontwikkellocatie gereserveerd. Een bestaand bedrijfengebied ten westen van Putten is genomineerd voor herstructurering.

Voorzieningen

Voor de huidige sportvelden is een ontwikkelingsrichting ingecalculiseerd. Voor de begraafplaats aan de noordzijde van Putten is een uitbreiding gereserveerd.

Verkeer en mobiliteit

Ten zuiden van de kern Putten is, vanaf de A28 tot aan de huidige N303 een brede strook gereserveerd als zoekgebied voor een omgelegde N303. Ten westen van Putten is een mogelijke lokale ontsluitingsvariant ingecalculiseerd.

Landbouw

Vier locaties langs de zuidelijke gemeentegrens zijn gereserveerd voor de nadere uitwerking van agrarische clusters.

Landschap

Langs de A28 is een zoekgebied voor windturbines ingetekend. Verspreid in de gemeente zijn enkele landgoederen en buitenplaatsen gerealiseerd.

Natuur

Ten westen van Putten is de Ecologische verbindingzone ingetekend (via het Nuldernauw langs de groene wig tussen Putten en Ermelo naar het Veluwemassief). Tevens zijn in de landgoederenzone ten zuiden van Putten locaties gereserveerd als verbindingzone.

Recreatie

Een zone langs het Nuldernauw is gereserveerd voor recreatie. Ten zuiden van Putten is een zone tussen de N303 en het Veluwemassief gereserveerd voor wonen en recreatie in het groen. De gemeente zet in op Krachtighuizen als recreatiecluster.

Welstandsnota

In 2004 heeft de gemeente Putten in samenwerking met enkele buurgemeenten een Welstandsnota voor het buitengebied opgesteld. In 2009 heeft de gemeente Putten de ze Welstandsnota herzien. De nota beschrijft het welstandsbeleid van de gemeente Putten en dient als toetsingskader voor het verlenen van bouwvergunningen. De gemeente Putten heeft bij het opstellen van de nota samen-gewerkt met zeven andere gemeenten in de Gelderse Vallei. Dit zijn de gemeenten Bunschoten, Nijkerk, Barneveld, Leusden, Woudenberg, Scherpenzeel en Renswoude. Zo is voor het ruimtelijk samenhangende buitengebied één welstandsbeleid ontwikkeld. Ook is gestreefd naar zorgvuldige afstemming van criteria voor objecten die in meerdere gemeenten voorkomen.

Elk gebied krijgt een "welstandsniveau" toebedeeld. Dit geeft aan in welke mate de gemeente inzet op een bepaald gebied. Ook kan een welstandsniveau gelden voor een bepaalde groep van bouwwerken of een ruimtelijke structuur.

Voor Gelderse Vallei zijn vijf (hoofd)landschapstypen benoemd. Deze landschapstypen kunnen de basis zijn voor een differentiatie van de welstandscriteria. Dat houdt vooral verband met de mate van openheid en zichtbaarheid en daarmee aan het maatschappelijk belang dat aan een bouwwerk gehecht wordt, waardoor aan aspecten als kleurstelling en detaillering een verschillend belang toegekend kan worden.

Voor Putten gelden de landschapstypen: Polderlandschap, Kampenlandschap en Heideontginningslandschap. Bij nieuwbouw moet rekening gehouden worden met landschappelijke en stedenbouwkundige inpassing, gericht op de waarden en kwaliteiten van het omliggende landschap.

Actieplan Recreatie & Toerisme 2009 - 2014

Eén van de peilers van de Puttense economie is recreatie en toerisme. De gemeente Putten streeft onder andere door recreatie en toerisme naar economische groei, passend binnen de kernwaarden van Putten en haar bevolking. De gewenste economische groei zorgt voor bedrijvigheid en werkgelegenheid en draagt bij aan de leefbaarheid in de gemeente. De motor achter de economische groei is een voortdurend streven naar kwaliteitsverbetering.

Een kernpunt uit het actieplan is dat de gemeente inzet op de recreatieclusters bij Nulde en Krachtighuizen. Verder dient ook het netwerk van recreatieve fietsverbindingen en wandelpaden uitgebreid te worden. Ook dient permanente bewoning van recreatiewoningen tegen worden gegaan. Op locaties die daarvoor geschikt zijn kunnen meer camperplaatsen worden gerealiseerd.

4.4 Ontwikkelingen en trends

Door veranderingen in gebruik veranderd landschap continu. Er zijn ook in het buitengebied van Ermelo en Putten verschillende ontwikkelingen gaande die van invloed zijn op het landschap. Deze ontwikkelingen kunnen landschappelijke kwaliteiten onder druk zetten, maar kunnen ook kansen bieden voor versterking van het landschap. Een aantal van deze ontwikkelingen wordt kort beschreven in deze paragraaf.

Schaalvergroting in de landbouw

De schaalvergroting in de landbouwsector zal zich naar verwachting ook in de komende jaren blijven voortzetten. Schaalvergroting vindt plaats door modernisering van de landbouw en door een ontwikkeling naar minder maar grotere landbouwbedrijven. Het beheer van een groot deel van het plangebied is al eeuwen lang onderdeel van agrarische bedrijfsvoering. De schaalvergroting heeft invloed op het landschapsbeeld. Ook kan het beheer van agrarische gronden onder druk komen te staan door bedrijfsbeëindigingen.

Bovenstaande ontwikkelingen vragen om een goede visie op en strategie voor het behoud en de ontwikkeling van het landschap, rekening houdend met de agrarische sector.

Nieuwe erven in het buitengebied en veranderend grondgebruik

Naar verwachting zullen in het kader van functieverandering (ruimte-voor-ruimte) huidige agrarische erven worden omgevormd tot burgererven of bedrijfserven. Daarbij is landschappelijke inpassing een belangrijk aandachtspunt. Daarnaast is veranderend landgebruik zoals bijvoorbeeld de in opkomst zijnde paardenhouderijen en boomkwekerijen van invloed op het landschapsbeeld.

Een andere trend is de zoektocht van landgoederen naar nieuwe economische dragers, zoals de aanleg van golfterreinen. Voorbeelden hiervan zijn de golfbaan op landgoed Bokhorst en de mogelijke uitbreiding van de golfbaan op de voormalige stortplaats op landgoed Ullerberg.

Biomassa

Gebruik van hout dat vrijkomt bij beheer van landschapselementen (biomassa) voor bijvoorbeeld het opwekken van energie is in Nederland sterk in opkomst. De (economische) kansen voor landschapsbeheer in het plangebied kunnen worden onderzocht in het kader van het LOP. Momenteel worden de mogelijkheden voor de afzet van snoeihout in het plangebied onderzocht.

4.5 Ruimtelijke gevolgen van beleid en ontwikkelingen

De hierboven beschreven samenvattingen van beleidsdocumenten en ontwikkelingen vormen kaders en bieden kansen voor de ontwikkeling van het landschap. In deze paragraaf wordt per thema beschreven welke aandachtspunten en aanknopingspunten er zijn.

Natuurontwikkeling

- Een groot deel van het plangebied maakt onderdeel uit van de EHS of is Natura 2000 gebied. Dit betekent dat het landschapsbeeld in die gebieden mogelijk gaat veranderen in de toekomst. Een gewenst natuurlijk beeld komt niet vanzelfsprekend overeen met het gewenste landschappelijke beeld, of het beeld dat bewoners en bezoekers van die gebieden hebben.

- Bij de realisatie van (robuuste) ecologische verbindingzones ligt het combineren van het versterken van de landschapswaarden en de biodiversiteit voor de hand. Een voorbeeld hiervan is de robuuste EVZ Veluwe – Utrechtse Heuvelrug met noordelijke aftakking richting de Oostvaardersplassen, waar versterking van de landschapsstructuur (kampenlandschap) een van de middelen is om een verbinding te realiseren voor soorten zoals de das.

Waterbeleid

De realisatie van waterbeleid leidt tot het aanpakken van waterlopen en tot wijzigingen in het waterbeheer. Er liggen kansen voor de combinatie van waterdoelen en natuur- en landschapsdoelen, o.a. vanuit BOP-Veldbeek en de TOP-lijst gebieden.

Het waterpeil van het IJsselmeer en de Veluwerandmeren zal worden verhoogd (Deltaprogramma IJsselmeergebied). Dit is nodig om de wateropgave i.v.m. klimaatverandering het hoofd te kunnen bieden. Dit heeft op langere termijn consequenties voor de randmerenzone in het plangebied.

Recreatie en toerisme

Het hele plangebied is erg aantrekkelijk voor recreanten en toeristen. Het landschap draagt daar in belangrijke mate aan bij. De recreatiesector is een van de peilers van de economie van het plangebied. Indirect heeft het landschap daardoor een economische functie.

Ruimtelijk beleid

Uitbreidingen van de kernen Ermelo en Putten met bedrijventerreinen en woonwijken leiden tot nieuwe overgangen van de kernen naar het landschap. Ook landelijk wonen, bijvoorbeeld in de vorm van nieuwe landgoederen brengt een landschappelijke opgave met zich mee.

De realisatie van nieuwe wegen (zie Westflankstudie) kan invloed hebben op de landschapsstructuur en plaatselijke landschappelijke waarden.

Nieuwe erven in het buitengebied

De omvorming van boerenerven naar burgererven of bedrijfserven biedt op die plaatsen kansen voor de verbetering van de ruimtelijke kwaliteit, doordat bijgebouwen worden gesloopt en de nieuwe erven mooi worden vormgegeven in het landschap.

PROBLEEMSTELLING EN OPGAVEN

In dit hoofdstuk worden, aan de hand van de hiervoor beschreven kwaliteiten en gevolgen van beleid en ontwikkelingen, de probleemstelling en opgaven voor het landschapsplan geformuleerd. De probleemstelling vat de sterke en zwakke punten van het landschap op hoofdlijnen samen en roept vragen op ten aanzien van de ruimtelijke kansen en bedreigingen van beleid en ontwikkelingen. In paragraaf 5.2 wordt de opgave voor het landschapsontwikkelingsplan geformuleerd. Dit vormt de conclusie van deze uitgangspuntennotitie en het vertrekpunt van de visievorming.

5.1 Probleemstelling

Het kwaliteitsbeeld

Landschappelijke kwaliteiten zijn in het kwaliteitsbeeld omschreven. De kwaliteiten zijn hoog en worden door de bewoners van 'hun' buitengebied ook als zodanig ervaren. De waardering van bewoners voor de verschillende landschappen en cultuurhistorische objecten is groot. Daarnaast zijn er knelpunten op het gebied van beeldkwaliteit (van bebouwing), herkenbaarheid van het landschap en verrommeling benoemd.

Het landschap is continu veranderd en zal altijd blijven veranderen. Wat de verandering op een plek ook was, vaak bleef het gebruik afhankelijk van de mogelijkheden die de ondergrond bood. Meer en meer is de relatie tussen de ondergrond (bodem, water) en grondgebruik echter verminderd.

Landschap in ontwikkeling

Het volledig vasthouden aan een bepaald landschapsbeeld is moeilijk haalbaar en past niet bij het principe van het veranderende landschap. Ontwikkelingen kunnen zelfs nodig zijn om landschappelijke kwaliteiten duurzaam in stand te houden. Wel is het van belang om strategische keuzes te maken voor het behouden van belangrijke kenmerken van de verschillende landschappen.

Opgaande beplanting is uiteraard een belangrijke bouwsteen van het landschap. De beperkte middelen voor en bestaande reserves tegen nieuwe landschappelijke beplantingen en erfbeplantingen staan soms de versterking van het landschap in de weg. Het verdwijnen van landschapsstructuren en –elementen, achterstallig beheer en verrommeling door nieuwe functies zijn knelpunten die om een oplossing vragen. Voorbeelden hiervan mestvergistingsinstallaties, niet agrarische bedrijvigheid en kwekerijen.

Links: Slecht landschappelijk ingepaste camping
Rechts: Overblijfselen van een houtwal

Beleid en ontwikkelingen

Water- en natuurbeleid zal in uitvoeringsprojecten tot stand worden gebracht. Afstemming op de kwaliteiten van het landschap en participatie van eigenaren kan tot een meerwaarde voor landschap, cultuurhistorie en recreatie leiden. De agrarische dynamiek en ook het beëindigen van agrarische bedrijven leidt tot zichtbare veranderingen in het landschap. Met een goede begeleiding van sloop en nieuwbouw zijn er kansen om nieuwe kwaliteiten voor het landschap te ontwikkelen.

Gerealiseerde en toekomstige stedenbouwkundige en verkeerskundige ontwikkelingen hebben een grote invloed op het landschap. Aan de landschappelijke inpassing ervan is tot nu toe onvoldoende aandacht besteed. Voor het verdichte landschap westelijk van de dorpen Ermelo en Putten heeft het instrument 'zoekzone voor landschappelijke versterking' (streekplan) nog geen invulling voor actieve landschapsontwikkeling gekregen.

Middelen voor landschapsprojecten

Het plangebied heeft een groot areaal aan landschapselementen. De budgetten die onder meer bij beide gemeenten beschikbaar zijn voor aanleg, herstel en beheer van landschapselementen zijn niet toereikend voor het totale areaal aan landschapselementen.

Er zijn dus meer middelen nodig, en / of er zullen keuzes gemaakt moeten worden in welke gebieden en voor welke (typen) landschapselementen de budgetten zullen worden ingezet.

5.2 De opgave voor het LOP

Het Landschapsontwikkelingsplan Ermelo Putten moet antwoord geven op de vraag hoe landschappelijke kwaliteiten kunnen worden behouden en ontwikkeld en hoe het landschap een kader kan bieden voor ruimtelijke ontwikkelingen. De ontwikkeling van het landschap zal nooit volledig kunnen worden gestuurd door de landschapsontwikkelingsvisie of door ander beleid. Wel kan de visie van het LOP straks aangeven op welke manier beide gemeenten willen inspelen op de invloeden op het landschap en welke prioriteiten worden gesteld. Om aan deze centrale opgave te voldoen, moet het LOP moet een visie geven op de bijzondere kwaliteiten van het landschap – inclusief water, natuur en cultuurhistorie - van Ermelo en Putten. Het plan moet het inhoudelijk en instrumenteel kader bieden voor ruimtelijk beleid, landschapsontwikkeling en landschapsbeheer.

De concrete opgaven voor het LOP Ermelo Putten zijn de volgende:

Links: Storende elementen
Rechts: Voorbeeld van verrommeling

- De op te stellen landschapsvisie moet in de komende 15 jaar vanuit natuur, landschap en cultuurhistorie sturing geven aan het integraal ruimtelijk beleid van de beide gemeenten. Het vormt de onderlegger voor integrale plannen, zoals structuurvisies.
- De landschapsvisie moet sturing geven aan het herstel, het behoud en de versterking van de onderscheiden landschapstypen. Het plan moet daarom voorstellen bevatten om bestaande knelpunten (verrommeling, achterstallig beheer, storende elementen en bebording) op te lossen, om nieuwe verrommeling in de toekomst te voorkomen en om nieuwe kwaliteiten te ontwikkelen. De visie moet aanwijzingen bevatten om de beeldkwaliteit van erven, agrarische bebouwing, recreatieterreinen en dorpsranden te verbeteren.
- De landschapsvisie moet een kader bieden om de dynamiek van het buitengebied van Ermelo en Putten vorm te geven. Dit betekent dat moet worden bekeken hoe het landschap de verschillende ontwikkelingen kan faciliteren. De visie moet randvoorwaarden stellen en daarnaast inspirerende handreikingen bieden voor de zorgvuldige inpassing van nieuwe ontwikkelingen, zoals functieveranderingen, landelijk wonen, nieuwe (recreatieve) infrastructuur, natuurontwikkeling, recreatie & toerisme (o.a. Strand Nulde) en dergelijke. Een belangrijke vraag daarbij is tevens hoe de landbouw daarin past.
- Het LOP moet een uitvoeringsplan bevatten, dat het instrumenteel kader biedt voor de realisatie van uitvoeringsprojecten, de realisatie van nog openstaande boscompensatie en voor landschapsbeheer in samenwerking met particulieren. Voor de zones voor landschappelijke versterking moeten specifieke instrumenten worden ontwikkeld. Het uitvoeringsplan dient tevens aanknopingspunten te bieden om prioriteiten te stellen, zoals de aanpak van bepaalde deelgebieden en de keuzes voor aanleg en herstel of voor het beheer van landschapselementen.
- Om het plan te laten slagen en een impuls voor nieuw actief landschapsbeleid te laten zijn, is een zorgvuldige communicatie vereist. Bij het planproces moet een zo breed mogelijke groep bewoners, agrariërs, terreinbeheerders, landgoedeigenaren en anderen worden betrokken. Hun inbreng dient in het plan herkenbaar te zijn. Het plan dient op een beeldende wijze te worden gepresenteerd (presentatie, rapportage, publieksversie), zodat bestuur, ambtenaren en betrokkenen uit het buitengebied er blijvend door worden geïnspireerd. Het LOP dient tevens een communicatiestrategie voor het stimuleren van de aanleg van erfbeplanting en landschappelijke beplanting bij gebouwen te bevatten.

Bijlage A Verklarende woordenlijst

Autonome ontwikkelingen: Ontwikkelingen op basis van huidig vastgesteld beleid en (maatschappelijke) trends.

Beek: Kleine tot middelgrote stroom

Beeldkwaliteit: Beeldkwaliteit bestaat uit twee niveaus; het structuurbeeld en de identiteit. Het structuurbeeld betreft de ruimtelijke relatie tussen objecten of elementen. Met de identiteit wordt de herkenbare eigenheid van een gebied of ruimtelijk object bedoeld.

Beheer: Onderhoud van landschapselementen

Beheermaatregelen: Maatregelen ten bate van (natuurvriendelijk) beheer

Biodiversiteit: De hoeveelheid verschillende planten- en diersoorten die in een gebied voorkomen

Blokverkaveling: Verdeling van de (cultuur)grond in relatief kleine, rechthoekige of onregelmatige stukken (percelen). Volgt de loop van natuurlijke elementen zoals een beek of een heuvel.

Bodem: Bovenlaag van de grond, beïnvloed door processen aan het oppervlak

Bolakkers: Kleine akkers met een bolle ligging, ontstaan door eeuwenlange ophoging met potstalmest; ook wel eenmansken genoemd

Broek- en heideontginning: Ontgonnen natte heide- en grote broekgebieden, die veelal pas ontgonnen konden worden in de tweede helft van de 19^e eeuw en het begin van de 20^e eeuw door nieuwe technieken. Gekarakteriseerd door een rationele blokverkaveling.

Cluster: Groep, bijvoorbeeld van gebouwen of van bomen.

Cultuurhistorie: Geschiedenis van de mens zoals deze tot uitdrukking komt in het landschap; onderscheid in archeologie, historische geografie en historische bouwkunde.

Dekzand: Fijne eolische (door de wind ontstane) zandafzetting uit de laatste ijstijd (Weichselien), die vrijwel geheel Nederland heeft bedekt. Dekzand is rijk aan kwarts en onvruchtbaar.

Dekzandrug: Door toendrastormen in de laatste ijstijd (Weichselien) gevormde ruggen, meestal op de grens van begroeide en onbegroeide gebieden.

Doorsnijding: Infrastructuur verbindt gebieden (in langsrichting), maar doorsnijdt ook gebieden (in dwarsrichting).

Dynamisch: Veranderlijk.

Ecologie: De wetenschap van de relaties tussen levende systemen en hun omgeving en de eigenschappen van beiden.

Ecologische hoofdstructuur (EHS): Samenhangend netwerk van in (inter)nationaal opzicht belangrijke, duurzaam te behouden ecosystemen (natuurgebieden en ecologische verbindingzones).

Ecologische verbindingzones (EVZ): Corridors met als doel de afzonderlijke kerngebieden binnen de EHS met elkaar te verbinden tot een samenhangend ecologisch netwerk.

Eerdgronden: Bodemkundige aanduiding voor humusrijke gronden.

Element: Kleinste landschappelijke bouwsteen (bijvoorbeeld boom, haag en houtwal).

Elzensingel: Rij met elzen langs slotkanten, ontstaan door spontaan ontkiemende elzenaadjes. De vroegere boeren waren blij met de op hun perceelsranden kiemende boompjes en zaagden ze periodiek af voor brandhout en gebruikshout. Later werd het elzenhout ook gebruikt in ijzersmelterijen voor steenkool het hout verdrong. Nadat de functie van elzensingels was komen te vervallen (na de Tweede Wereldoorlog) groeiden veel elzensingels uit tot grote bomen.

Enkeerdgrond: Door de mens gevormde bodem van 50 cm of dikkere laag die een hoog percentage organisch materiaal bevat. Is langdurig bemest en wordt in verband gebracht met de potstal.

Enk (ook wel eng): Aaneengesloten (bolle) akkers op de zandgronden, vaak door houtwal beschermd, eeuwenlang opgehoogd met mest en plaggen uit de potstallen (waar de schapen 's nachts verbleven). Iedere boer was eigenaar van een paar stukjes grond op de enk.

Fauna: Het dierenrijk in een bepaalde regio.

Faunapassage: Passage waar dieren een drukke weg kunnen oversteken. Voorbeelden zijn dassentunnel en ecoduct.

Flora: Het plantenrijk in een bepaalde regio.

Fourageergebied: Verblijfplaats van een planten- of diersoort voor het zoeken van voedsel.

Geologie: Aardkunde.

Geomorfologie: Wetenschap die de verschijningsvorm van het aardoppervlak bestudeert.

Geriefhout: Hout voor eigen gebruik van een boerderij; essenhout voor stelen van gereedschap, berkenhout voor bezems en wilgenhout voor in de kachel.

Groene diensten: Regeling voor beloning van onderhoud aan groenelementen.

Grondwater: Water in de bovenste grondlagen, waarvan de hoogte beïnvloed wordt door de stand van het oppervlaktewater en de grondsoort.

Habitat: Natuurlijk woongebied van een organisme of een levensgemeenschap.

Hakhout: Eén of meer bomen of boomvormers (vaak eik) die telkens bij de stam worden afgehakt. Nadat ze zijn geveld lopen zij opnieuw op de stronk uit.

Hoogveen: Veen dat groeit onder invloed van voedselarm regenwater, boven NAP gelegen.

Houtwal: Een houtwal bestaat uit een wallichaam met daarop bomen (voornamelijk eiken, maar ook berken en beuken) en struiken (sleedoorn, meidoorn, hazelaar, vuilboom en lijsterbes). De bomen dienden voorheen als bouwhout, als weidepalen, brandhout of voor de leerlooï-industrie.

Houtsingel: Houtwal zonder wallichaam, vaak een elzensingel. Houtwallen en houtsingels komen met name voor op de hoger gelegen zandgronden en hadden geriefhout of veekering als functie.

Identiteit: Verschijningsvorm van een element of een gebied, waarin het unieke karakter tot uitdrukking komt.

Inzijing: zie wegzijging.

Karakteristiek: Het geheel aan kenmerkende eigenschappen van een element of een gebied.

Kwel: Opwellen van grondwater naar het oppervlaktewater.

Laaglandbeek: Regenbeek zonder bron, maar met een groot oorspronggebied. Stroomt in de lage delen van Nederland, vaak tussen dekzandruggen. Omdat deze beken langzaam stromen, komen veel meanders voor.

Laagveen: Veen dat groeit onder invloed van het grondwater, beneden NAP gelegen.

Landgoed: Uitgestrekt complex van bossen en/of landbouwgronden, meestal in combinatie met een buitenplaats. Een landgoed vormt een ruimtelijke eenheid van verschillende, doorgaans grondgebonden functies die centraal worden beheerd.

Landschap: Het waarneembare deel van de aarde, dat wordt bepaald door de onderlinge samenhang en wederzijdse beïnvloeding van abiotische, biotische en antropogene factoren.

Landschapstype: Een karakteristieke combinatie van landschapskenmerken en landschapselementen, die in een bepaalde samenhang voorkomen als gevolg van natuurlijke omstandigheden en het menselijk gebruik.

Landschappelijke eenheid: Een aaneengesloten gebied dat als landschappelijk geheel wordt beschouwd. Een ensemble bestaat uit verschillende fragmenten (zoals gebouwen, infrastructuur, reliëf, open ruimte, ...) die door hun onderlinge relatie een zekere ruimtelijke samenhang vertonen. Dankzij deze ruimtelijke samenhang zijn ensembles herkenbaar.

Lint(bebouwing): Langgerekte lijn van (veelal vrijstaande) bebouwing langs een weg of waterverbinding.

Maaiveld: De hoogteligging van verharde en onverharde grond ten opzichte van NAP.

Occupatiepatroon: Voor een gebied kenmerkend patroon van bewoning/ verstedelijking, nauw gerelateerd aan de ontginningsgeschiedenis en aan het kavelpatroon.

Ontginningsgeschiedenis: Historie van de in gebruik name (ontginning) van gronden, vaak vergeleken met bewoningsgeschiedenis.

Patroon: Structuur die in een bepaalde situatie inzicht verschaft.

Peilbeheer: Beheer gericht op het reguleren van het grondwaterpeil in een gebied.

Perclering: Verdeling van (cultuur)grond in kleinere stukken.

Polder: Met dijken omgeven gebied waarbinnen de waterstand kunstmatig op peil wordt gehouden.

Potstal(system): Schapenstal waarin steeds een nieuwe laag stro, heideplaggen van de hogere gronden of bladstrooisel op mest en gier werd gestrooid. Schrale zandgronden werden eeuwenlang met mest en plaggen uit de potstallen opgehoogd.

Relict: Overblijfsel uit vroeger tijd dat nog getuigt van de toestand zoals die destijds was.

Reliëf: De natuurlijke oneffenheid van het aardoppervlak.

Retentie: Het vasthouden van water in een gebied met het doel verdroging en piekafvoeren tegen te gaan.

Ruilverkaveling: Proces waarbij voor een bepaald gebied de inrichting wordt afgestemd op een efficiëntere verkaveling, verbetering van de infrastructuur en verbetering van de waterhuishouding.

Singel: Met loofhout beplante strook.

Slagenverkaveling: Verdeling van cultuurgrond in lange en smalle, door sloten gescheiden, stukken (kavels).

Solitair: Alleenstaand, bijvoorbeeld een alleenstaande boom.

Strokenverkaveling: Verdeling van cultuurgrond in lange en smalle stukken (kavels). Zie ook slagenverkaveling.

Structuur: Wijze van opbouw van een samengesteld geheel.

Stuifzand: Door overbegrazing en gebruik door de wind opgestoven arme dekzanden. Veel stuifzanden zijn in de 19e eeuw omgezet in bossen en daardoor in Europa zeldzaam. De ecologische omstandigheden komen in hoge mate overeen met die in woestijnen.

Terp: Opgeworpen hoogte (met mest, zoden en huisafval) in (voorheen) dijkloos land waarop men woonde of die als vluchtheuvel diende.

Veen: Opeenhoping van dode plantenresten tijdens moerasachtige omstandigheden.

Vegetatie: Al het plantaardige dat ergens groeit; begroeiing.

Verbrede landbouw: Verbrede activiteiten die altijd in combinatie met agrarische activiteiten worden uitgevoerd. Er wordt onderscheid gemaakt in de thema's agrarisch natuur- en landschapsbeheer, recreatie, zorg, product en afzet.

Verdroging: Het proces van afname van de hoeveelheid beschikbaar water of van kwelintensiteit voor de plantengroei.

Verkaveling: Manier waarop cultuurgrond in stukken (kavels) is verdeeld.

Wegzijing: Door hoogteligging en bodemgesteldheid infiltrteert water naar het grondwater. Ook inzijing genoemd.

Bijlage B Literatuur en bronnen

- Actieplan Recreatie & Toerisme 2009-2014, Leisure Result, 2009
- Archeologische monumentenzorg in Ermelo, RAAP archeologisch adviesbureau, 2009
- Beeldkwaliteitsplan functieverandering Gelderse Vallei, Stichting Vernieuwing Gelderse vallei en Bugel Hajema, 2008
- Bestemmingsplan buitengebied Midden-West Ermelo, gemeente Ermelo, 2009
- Bestemmingsplan Buitengebied Oost Ermelo, herziening 2007 gemeente Ermelo, 2007
- Bestemmingsplan Oostelijk buitengebied Putten, gemeente Putten, 1998
- Essentietabellen Natura 2000-gebieden Veluwe en Veluwerandmeren, Ministerie van LNV, 2009
- Factsheet Voortgang Agrarische enclave Uddel-Elspeet, provincie Gelderland, 2007
- Gebiedsplan Natuur en Landschap Gelderland, provincie Gelderland, 2006
- Gebiedsvisie Het Tonselse Veld, gemeente Ermelo, 2006
- Gebiedsvisie Ermelo, gemeente Ermelo, 2004
- Historische atlas Gelderland, Robas Producties, 1989
- Integraal Uitvoeringsprogramma Nationaal Landschap Veluwe, provincie Gelderland, 2007
- Landschapontwikkeling Gelderland, provincie Gelderland, 2006
- Landschapsbeleidsplan Ermelo, gemeente Ermelo / Arcadis, 2001
- Landschapsbeleidsplan Putten, gemeente Putten / Bugel Hajema, 2002
- Maatregelenplan robuuste verbindingzones Veluwe – Heuvelrug, provincie Utrecht, provincie Gelderland, Stichting Vernieuwing Gelderse Vallei en DHV, 2007
- Natuurbeheerplan 2009, provincie Gelderland, 2009
- Nationaal Landschap Arkemheen-Eemland, Stuurgroep Nationaal Landschap Arkemheen-Eemland, 2007
- Nieuwsbrieven 1 en 2 Deltaprogramma IJsselmeergebied, februari en maart 2010
- Ontwerp Ruimtelijke verordening Gelderland, provincie Gelderland, 2008
- Planuitwerking voor de agrarische enclave Uddel-Elspeet, provincie Gelderland, 2006

-
- Streekplan 2005, provincie Gelderland, 2005
 - Reconstructieplan Gelderse Vallei/ Utrecht-Oost, provincie Utrecht, provincie Gelderland, 2005
 - Regiovisie Noord-Veluwe, Regio Noord-Veluwe, 2007
 - Startnotitie Landschapsonwikkelingsplan Ermelo Putten, gemeenten Ermelo en Putten, 2009
 - Stroomgebieduitwerkingsplan Ermelo-Putten, Waterschap Veluwe, 2007
 - Structuurplan Putten, Bugel / Hajema, gemeente Putten, 2004
 - Structuurvisie Ermelo 2015, Kuiper compagnons, gemeente Ermelo, 2001
-
- Toeristisch- recreatief beleidsplan gemeente Ermelo, Oranjewoud, gemeente Ermelo, 2000
 - Waterbeheersplan Veluwe 2010 – 2015, Waterschap Veluwe, 2009
 - Waterplan Ermelo 2008-2010, gemeente Ermelo, Waterschap Veluwe, 2008
 - Waterplan Gelderland, provincie Gelderland, 2009
 - Welstandsnota Ermelo, Gemeente Ermelo, 2007
 - Welstandsnota Putten 2009, gemeente Putten, 2009
 - Woonvisie Ermelo, Companen, gemeente Ermelo, 2008
 - www.ermelo.nl
 - www.gelderland.nl
 - www.kich.nl
 - www.putten.nl

Nieuwland Advies

Nieuwland Advies is een adviesbureau, gespecialiseerd in beleidstrajecten voor het stedelijk en landelijk gebied. Nieuwland Advies is sterk in de praktische uitwerking van dat beleid in beheer- en inrichtingsplannen, onderzoek en expertise-ontwikkeling en in de organisatie en uitvoering van communicatie-activiteiten. Onze kracht ligt in creatief meedenken en in de kennis van het beleid en de praktijk. Het proces - de communicatie, het draagvlak en het meedenken van betrokkenen - krijgt bij ons veel aandacht. Nieuwland Advies staat voor ruimtelijke kwaliteit. De principes van een duurzame samenleving komen terug in onze dienstverlening en bedrijfsvoering.

Nieuwland Groep

Nieuwland Advies

bezoekadres **Haagsteeg 4**
postadres **Postbus 522**
6700 AM Wageningen
telefoon + **31.(0)317.467.246**
fax + **31.(0)317.467.200**
e-mail **advies@nieuwland.nl**
www.nieuwlandadvies.nl

postadres **Postbus 1919**
4801 BX Breda
telefoon + **31.(0)76.520.2160**
mobiel + **31.(0)6.1003.2826**
e-mail **breda@nieuwland.nl**
www.nieuwlandadvies.nl

Nieuwland Geo-informatie & Opleidingen

bezoekadres **Hesselink van Suchtelenweg 4**
postadres **Postbus 522**
6700 AM Wageningen
telefoon + **31.(0)317.421.711**
fax + **31.(0)317.425.046**
e-mail **info@nieuwland.nl**
www.nieuwland.nl